

Ukiumoortumik nalunaarusiaq

2018

Juuni 2019

Imarisai

EQIKKAGAQ	3
Misissuinerit katsorsaannermillu nakkutiginneq	3
2018-imi innersuussinerit	4
2018-imi katsorsarneqarsimasut	4
Naalagaaffiup aanngajaarniutininik paasissutissiisoqarfia	4
Suaassutini assigiinngissutaat	5
2019-mut suliaassat pilersaarutaasut	5
1. ALLORFIK PILLUGU AAMMA INNUTTAASUNUT AANNGAJAARNIUTINUT ANINGAASANOORNERMILLU AJORNARTORSIUTILINNUT NEQEROORUTAASUT	6
1.1 Allorfik, Pinngitsuisinnaannginneq pillugu paasisimasaqarfik.	7
1.2 Katsorsartinnissamat neqeroorut.	8
2. ALLORFIMMI ATAANI SAMMISAQARTITSINERIT, 2018-IMI PINNGITSUISINNAANNGINNERMUT PAASISIMASAQARFIK	10
Misissuinermit katsorsaannermillu nakkutiginneq	10
Ilinniagaqalerneq	11
Paasissutissaateqarneq	11
Inatsisiliortoqarnissaanut suliaqarneq	12
Meeqqanut inuusuttuaqqanullu katsorsartinnissamat neqeroorutaasut	12
Aanngajaarniutininik katsorsaariaatsinut tunngatillugu suleqatigiisummik Kommuneqarfiit, Ilisimatusarfiit soqutigisaqatigiillu isumaqatigiiffigalugit	13
3. 2018-IMI MISISSOQQISSAARLUGIT INNERSUUSSANUT PAASISSUTISSAT	14
Imigassamik ajornartorsiutilimmik innersuussiniarnermi annertussusaat.	16
Ikiaroorartumik ajornartorsiutilimmik innersuussiniarnermi annertussaat	16
Aningasanoorajunnermik ajornartorsiuteqarnermik innersuunneqarnerit	19
Aanngajaarniutininik arlalinnik ajornartorsiutilinnut amerlassusaat	20
4. 2018-IMI KATSORSARTITTUT NALUNAARSORNEQARNERI	22
2012-imiit 2018-mut katsorsaannerit	22
2018-imi katsorsarneqarnermi sumiiffigisaq	23
Katsorsaannermi inissisimaffiligaq	24
5. NAALAGAFFIUP AANNGAJAARNIUTINIK PAASISSUTISSIISOQARFIA (KN-ASI) 2018	26
Ajornartorsiornerup sivisussusaa aamma katsorsarteqqinnissamat pisariaqartitsisarneq	27
Meeqqat atuarfiat, ilinniagaqarneq suliffissarsiusisarfillu	28
Peqqissutsikkut pissutsit	29
Katsorsartittut 18 inorlugit ukiulinnik meerallit	29
Peroriartorfimmi pissutsit	30
6. UKIUMI SAMMISAQ – SUIAASSUTSINUT ASSIGIINNGISSUTSIT	33
Pinngitsuisinnaannginneq	33
Imeriaatsit nikittarnerat	34
Misileqqaarneraniit	35
Katsorsartissimasut akornanni allanik ajornartorsiuteqarneq	36
7. 2019-MI ALLORFIUP ATAANI SULIASSAT PILERSAARUTAASUT	40
ILANNGUSSAQ 1. ALLORFIMMI TAKORLUUKKAT, ANGUNIAKKAT NALEQARTITALLU	41

Eqikkagaq

Allorfik Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup ataani suliffeqarfiuvoq. Allorfiup inuiaqatigiinnut imigassamik, ikiaroorartumik aningaasanoornermullu pinngitsuuisinnaajunnaarnikunut katsorsartinnissamut neqeroorutit ingerlatarei. Allorfiup pilersinneqarnerata tunuliaqutigaa "Siunissami naalagaaffiup atornerluinermik katsorsartinnissamut pilersaarutaanik siunnersuut"¹, ima paasillugu inuiaqatigiinni inersimasunut akeqanngitsumik aanngajaarniutinik aningaasanoornermullu katsorsartinnissamut neqeroorut. Allorfik pilersinneqarpoq jannuaarip aallaqqaataani 2016, tassa akisussaaffik Peqqinnissaqarfimmiit Allorfimmut tunniunneqarluni.

Allorfik qullasinnerusumut Allorfimmut pinngitsuuisinnaanermut ilisimasaqarfimmut atavoq. Taannali piffimmi 2016-2018 kommuneni tamaginni 18-ileereersimasunut katsorsaavimmik pilersitsivoq. Allorfinni katsorsartinnerit pisarput pissutsit aallaavigalugit oqaloqatiginnikkut aammalu kognitiv adfærdsterapeutisk metodi (peqqissaanermik Iliuutsimik periuseq) atorlugu. Katsorsartinneq pisarpoq nammineerluni takkunnermi sap. akunn. 1-5-riarluni sap. akunn. 14-17-it tungaanut. Katsorsaaviit periarfissiippat inuiaqatigiisut iluanni 62%-iusut katsorsartikkusullutik kissaatiginnippata toqqaannarlugu saaffiginnittoqarsinnaasoq. Inersimasut 38%-iusut illoqarfimmi Allorfeqanngitsumi najugallit kissaatigissappassuk katsorsartikkusullutik namminersortunik Katsorsaavik Nuummeersunit suleqatigalugit neqeroorfigineqarsinnaapput. Katsorsaavik Nuuk-sumit katsorsartinneq Minnesota/CENAPS periuseq atorlugu sap. akunn. 6-8 ullut tamaasa 5 tiimit ingerlanneqartarpoq.

Katsorsartinneq aaliangersimasumik eqqarsaatigilluakkamik Allorfinni imaluunniit allani ingerlaviusuni 12-ni ingerlanneqartarpoq, ukiumut eqimattaq ataatsimi innuttaasut 22-it angullugit, kommuneni minnerusuni ingerlaviit marluk aaliangersimasut aammalu Kommuneqarfik Sermersooq-mi sisamat. Ingerlaviit illoqarfinni kommunep kissaatigisaani ingerlanneqassapput. Innuttaasut katsorsartinnissaminnut periarfissaqanngitsut Nuummi katsorsartinnissaminnut Katsorsaavik Nuuk aqutigalugu neqeroorfigineqarsinnaapput.

Katsorsartereernermi kingorna neqeroorutigineqartarpoq sap. akunn. 26-ni katsorsartereersimanerup ingerlariaqqinnera, tamannalu katsorsaaffinni tamaginni neqeroorutaavoq. Allorfeqarfinniit qanigisaasut katsorsartinnissaanik aamma neqeroorfigisarpaat, naak qanigisaq katsorsartittuungaluartoq aammali qanigisaq katsorsartittumik ilaqutaqanngikkaluartoq. Allorfeqarfinni immikkoortinneqartarput innuttaasoq katsorsartittumit qanigisaasoq imaluunniit innuttaasoq katsorsartinnngitsumik.

Misissuinerit katsorsaananermillu nakkutiginninneq

Innersuussalianut, katsorsaariaatsinut inuuttaasullu ataasiakkaat tunuliaqutaannik paasissutissanik katersinermi neqeroorut pitsaanerusariaqarpoq. 2016 aamma 2017-imi Paasisimasaqarfimmi pingaarnertut

---

¹[http://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastruktur/Sundhed/Fremtidens misbrugsbehandling 2015/DK PDF DOK%201 Forslag til%20 Fremtidens misbrugsbehandling DK%20DOK1945242.pdf](http://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastruktur/Sundhed/Fremtidens%20misbrugsbehandling%202015/DK%20PDF%20DOK%201%20Forslag%20til%20Fremtidens%20misbrugsbehandling%20DK%20DOK1945242.pdf)

suliat ilaat inuiaqatigiinni nakkutiginninneq pitsaanerusoq ingerlanneqarsimavoq. Makkua assigiingitsut pingasut aqqutigalugit:

- Misissuinermit paasissutissiisoqarfik (innersuussinerit)
- Katsorsaavimmi paasissutissiisoqarfik
- Naalagaaffiup aanngajaarniutini paasissutissiisoqarfik

2018-imi innersuussinerit

Allorfik 2018-imi misissuinerit malillugit inuttaasut katsorsartikkusullutik saaffiginnittut 655-imapput. 25-niit 34-rut akornanni ukiullit innersuunneqartarput aamma arnat amerlanerupput (58%) angutinit amerlanerullutik (Assiliaaraq 3.1 aamma 3.2). **Imigassamik ajornartorsiuteqarnermi innersuunneqartut** AUDIT-score atorlugu nalilersorneqartarput. 2018-imi innersuussat 12% imigassamik ajornartorsiuteqartuunngillat, sinneruttullu 88 % annertuumik (19 %) imaluunniit navianartumik (57%) atuisuullutik (Assiliaaraq 3.4 aamma 3.5). **Hashimik ajornartorsiuteqartunik** naliliineq: 2018-imi ikiaroonartumik atuisuunnginnermik 49 % nalunaaruteqarput, tamanna annertuneruvoq naleqqiullugit 2016-imi 2017-miillu. (Assiliaaraq 3.7). Ikiaroonartumik ajornartorsiornermik DUDIT-Score atorlugu suaassutit immikkoortitserneqarlutik nalilersorneqarput (3.10 aamma 3.11). Aanngajaarniutini allanik ajornartorsiutillit nalilersorneqarsimasut sinneruttut Assiliaaqami 3.12-imi takukkit.

2018-imi katsorsarneqarsimasut

Misissorneqarsimasut aamma naammassillutik katsorsarneqarsimasut piffianni nikinganeqarpoq. 2018-imi innuttaasut 528-iusut kattorsartinnertik naammassivaat. Tamakkua kisitsisit iluaniippat kattorsartissimallutik naammassisut uniinnarsimasullu. Allorfeqarfiit suilliit ammaqaarmatali katsorsartittut naammassisartut amerliartarput (assiliaasaaraq 4.1). Kommuneqarfinninngaanniilli kissaatigineqarsimavoq sapinngisamik sumiiffigisami katsorsartoqartarnissaa. **Sumiiffinni katsorsaaneq** april 2017-imiit nutaanik ujartuisoqarsimaneranik ingerlatseqqinneqarpoq aamma kommuneqarfinni annerpaartaani Allorfinnik pilersitsineq aallartisalersimalluni. Innuttaasut 3-ungaangata 2-lut sumiiffigisami katsorsarneqartarput (assiliaasaaraq 4.3). Katillugit 77 % katsorsartillutik naammassivaat, ikinnerussuteqarlutik inuusuttuaqqat (Assiliaasaaraq 4.4 aamma 4.5). Naammassillugu katsorsartissimasut isumaqarpoq katsorsartinneq innuttaasup minnerpaamik sap. akunnerit arfinillit ingerlassimangai naammassillugit.

Naalagaaffiup aanngajaarniutini paasissutissiisoqarfia

Ukiut 5-mat iluani ajornartorsiutip aallartissimaneraniit kisimi 37 % aalakoornartumik atuvallaarnermik peqquteqarput aamma 38 % ikiaroonartumik atuinermik peqqutseqarlutik katsorsartikkiartortarput (Assiliaaraq 5.1 aamma 5.2), naak 20-25 % illuttut atuisuusutut ukiuni 20-vit amerlanerusuniluunnit ajornartorsiutigisimallugu. Sumiiffimmiinnissaq pingaartinneqarnerulersinnerani akeqanngitsumillu katsorsartinnissamik neqeroortoqarnerani, naatsorsuutigineqarpoq aanngajaarniutini atuisoqartarnera taamatutaaq aningaasanoorajunnerit aamma katsorsartinnerup siviussusaa annikinnerulersinneqarnissaa. Katillugit 46 % katsorsartissimasut sionatigut aamma katsorsartereernikuusimasuupput (Assiliaasaaraq 5.3). Katsorsartissimasut amerlasuut sivikitsunnguamik

atuarnikuusimapput amerlanerussuteqarlutillu 65 % ilinniagaqartuusimangillat (Assiliaasaaraq 5.4 aamma 5.5). Katillugit 76 % suliffeqarfinnut attuumassuteqartuupput (70 %) imaluunniit namminersortuullutik (6 %) (Assiliaasaaraq 5.6). Katsorsartittut amerlanerit 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput. Kattussartittut 482-ppata 179-it meeraq ataaseq arlalinnilluunniit 18-nit inorlugit ukiullit najorpaat aammali 82-sit meeraq ataaseq arlallilluunniit 18-nit inorlugit ukiullit angerlarsimaffiup avataatungaanut inissinneqarsimasarput (Assiliaasaaraq 5.9 aamma 5.10). Katsorsartittut amerlasuut angerlarsimaffimmi eqqissiviilliortuusumi peroriartorsimapput (Assiliaasaaraq 5.11), soorlu amerlasuut angajoqqaarput, qatannguteqarput aammalu aanakkoqarput aanngajaarniutinik atuisuusunik (Assiliaasaaraq 5.12-17).

Suiaassutini assigiingissutaat

Allorfimmut katsorsartikkusullutik saaffginnissutigineqartartut arnat angutininngaanniit amerlanerupput, taamaammat suaassusermik ukioritinneqassaaq. Katsorsartinnissamut qinnuteqartoqarnerani qanoq innuttaasut utoqqaassuseqarnerisut aamma arnaanersut angutaanersulluunniit ataqagiittoqanngilaq (Assiliaasaaraq 6.1). Suaassutit illuttut katsorsartinnissaminut qinnuteqarsimapput imigassaq ikiaroorntorlu annertunerusumik ajornartorsiuutigalugu (Assiliaasaaraq 6.2 aamma 6.3). Angutit arnallu annertunerusumik ajornartorsiuutigisarpaat sapaatip akunnerup naanerani imaluunniit sulingiffeqarfimmi (32-37%) ilaannikkuinnaarlunniimmi (12-15%) imigassartorsimaneq. Imeriaaseq taamaammat suaassutinik apeqqutaatinneqanngilaq (Assiliaasaraliaq 6.4). Imigassartoqaarnermi imaluunniit ikiaroorntoqaarnermi aamma suaassusertaqanngilaq (Assiliaasaraliaq 6.5 aamma 6.6). Angutini 84% aamma arnat 81% ikiaroorntoq 20-vat ataallugu utoqqaassuseqartillutik misileqqaartarpaat (Assiliaasaaraq 6.6). **Kanngutsaattuliorfigitsinnek:** arnat amerlanerit angutininngaanniit timikkut, tarnikkut atornerlunneqartarsimapput aamma imaluunniit inuunermi ingerlanerani kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasarput (Assiliaasaraliaq 6.7 – 12). Arnat 73 % kinguaassiutitsikkut atornerlunneqarlutik, angutilli 36% (6.11 aamma 6.12). Ataatsikkulli arnat amerlanerullutik angutininngaanniit atornerloriaatsit assigiingitsut pingasut atorlugit atornerlunneqartarsimallutik (assiliaasaaraq 6.13 aamma 6.14).

2019-mut suliaasat pilersaarutit

Uku pilersaarusiit nalunaarusiami kapitalik 7-mi takuneqarsinnaapput.

1. Allorfik pillugu aamma innuttaasunut aanngajaarniutitut aningaasanoormillu ajornartorsiutilinnut neqeroorutaasut

Inatsisartut aaliangiiffigivaat UKA 2013-imi (UKA2013/61), Ilaqtariinnermut Peqqissutsimillu Ataatsimiittaliami tamarmiullutik isumaqatigiittoqarnerani inassuteqarneratigut, Naalackersuisut peqquneqarput atornerluinnermut katsorsartinnissamut pisariaqartitsinerup aamma atornerluinnermut akeqanngitsumik katsorsartinnermut neqerooruteqartarnerup atuutilersinneratigut inuiaqatigiinnut iluanaarutaasussat misissuiffigineqassasut UPA 2014-imi saqqummiuttussanngorlugit, taamaaliornikkut UPA 2015-ip ingerlanneqarnerani tamakku atuutilersinneqarniassammata.

Misissueqqissaarneq *"Atornerluinnermut katsorsartinneq, pisariaqartitsineq inuiaqatigiinnullu iluanaarutissat"*², Naalackersuisunit UPA 2014-imi saqqummiunneqartuni atornerlunneqarnerpaasartut (imigassaq aalakoornartortalik, ikiaroonartoq aamma aningaasanoorajunneq) qitiutinneqarput. Tassani inuit sorliit atornerluisuunersut, atornerluinnerup kinguner, atornerluinnermut katsorsaanerit atuinerullu inuiaqatigiinni kinguner nassuiarneqarput.

Misissueqqissaarnerup eqikkarneqarnerani takutippaa Kalaallit Nunaanni aanngajaarniutitut atornerluinnermik angusaqarluarniarluni iliuuseqarnermi annikillisaataasinnaasunik iluanaarutissaqarluartoq. Inuuffigisat amerlanerusunngortinnerat, peqqissutsip pitsanngorsartinnera aamma inuunerup naleqarnerulersinnera kiisalu periarfissaalluni inuuniarnermi kingornussat pitsaanngitsut kipitissinnaanerit aamma peqqissutsikkut naligiinnginnerit annikillisinneqarnerat inuiaqatigiinnut iluanaarutissaasinnaasutut inunnullu ataasiakkaanut iluaqutaasinnaassuseqarpoq.

"Siunissami nunatsinni atornerluinnermut katsorsaasarnermik pilersaarutissatut siunnersuummi", UPA 2015-imi saqqummiunneqartumi imigassamik ikiaroonartumik atornerluisut kiisalu aningaasanoorajuttut katsorsartittarnissaanut neqeroorut ataatsimoortitsisumik ilisimatusarnermillu tunngaveqartoq nassuiarneqarpoq. Anguniagaq unaavoq atornerluinnermik ajornartorsiutit suunerinik siusinaartumik paasineqarnissaat aamma atuisuusoq qanigisaalu pilertortumik ikiorserneqarnissaat. Aanngajaarniutitut aningaasanoorajunermillu ajornartorsiutilinnut pinaveersaatitsineq katsorsaanerlu maannakkumuungallaq pilersaarutitut nassuiaatigineqarpoq. Pinngitsuuisinnaannginnermut ajornartorsiortut tungaasigut inatsisiliornissamut suliaqarlutik pilersaarusiortoqarpoq.

Pilersaarut malillugut innuttaasut kissaatigivaat katsorsaasoqartassasoq:

- Inuiaqatigiit kingornussat pitsaanngitsut kipitinnissaat
- Katsorsartereernerup kingorna katsorsartinnerup sunniutaa attatiinnarnissaa
- Siornatigut pinngitsuuisinnaannginnermik atuisuusimasut suliffittaarnissaat imaluunniit ilinniagaqarnissaat, taamaalillutik inuiaqatigiinni ineriartornissamut peqataasinnaassammata – iluaqutinut atorluaalluni

Januaarip aallaqqaataaniit 2016-imi aanngajaarniutitut katsorsaasarneq Peqqinnissaqarfimmiit Allorfimmut nuutsinneqarpoq. Allorfik ingerlatitsiviuvuq Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup ataani inissisimasoq,

---

²http://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastrukturu/Sundhed/Misbrugsbehandling/Redegoerelse_Misbrugsbehandling.PDF

inuaqatigiinnut aanngajaarniutitut aningaasanoorajunnernullu katsorsartinnissamut neqeroorutaasunut tigummisuusoq. 2015-imi sap. akunn. 18-imi avammut saqqummiunneqartumi Allorfiup neqeroorutaa 2015-imi sap. akunn. 18-imi tamanut avammut saqqummiunneqartumi *"Siunissamut atornerluinermut katsorsartinnissamut inuaqatigiinnut pilersaarut siunnersuineq"* tunuliaqutigivaa. Pilersaarummi kissaatigineqarpoq inuaqatigiinni katsorsaariatsit akeqanngitsut, assigiinngitsut siammasinnerusullu neqeroorutigineqassasut, neqeroorullu innuttasup najugarisaanut sapinngisamik qanittuaniissasoq. Saniatigullu katsorsartinnermi suliaasup katsorsartissimasunut inuaqatigiinnut peqqissutikkullu pisariaqartitsisunut attumassuteqassallutik. Tamanna Allorfik, kommuneqarfiit peqqinnissarfillu isumaqatigiissusiornikkut isumannaarneqassaaq, suleqatigiinniarnissamullu pillugu innuttaasunut tunngatillugu aamma isumaginnittoqarfinni pingaarnersiuiinnermi assigiinngitsuni suleqatigiittoqassasoq. Saniatigullu innuttaasut tamarmik katsorsartittuusut katsorsartereernerup kingornanik ingerlariaqqinnermi pilersaarusiorsimassallutik inuunermik nutaamik aanngajaarniutitik atuiffiunngitsumi aqut qulakkeerniarlugu, soorlu suliffissamik ilinniagaqarnissamilluunniit ikiorserneqarsinnaapput.

"Siunissami atornerluinermik katsorsartinnissamut inuaqatigiinnut pilersaarutitik siunnersuineq" Allorfinni katsorsaariaasianut uppersaatalinnik toqqammaviliisuvoq aamma aanngajaarniutitut aningaasanoornernullu tungaasigut ineriartornermi nutaajunerpaatut Atorluineq pillugu paasisimasaqarfimmit malinnaavigineqarpoq. Allorfinni katsorsariatsit pingaaruteqartut atorneqartut allangortinneqarnissaat pisariaqarsimangilaq, kisianni Mindfulness, utersaartoortoqarnissaanut pinaveersaartitsinissamut pinerullugu, ikkunneqarnikuuvortaaq 2018-imi aappariinnut aamma ilaqutariinnut katsorsaasunngorniartarnermut ilinniagaq.

Naalagaaffiup pilersaarutaani saqqummiussami takuneqarsinnaavoq, katsorsaalluni suliaqarnermi soorlu peqqissutsimut allamut katsorsaariaaseq aqqissuussaq *"Stepped care model"* (killiffilersukkanik tulleriaarnertalik) atorlugu ingerlanneqarsimasoq, katsorsaariaaseq akuliunnertaqarpallaanngitsoq sunniuteqartorli, aammalu sapinngisamik innuttaasup najugarisaata qanigisaaniissasoq. Killiffilersungaq tulleriaarnertalik ima iluseqarpoq:

1) Neqeroorut pilersaarusiorneqartarpoq Inuit ataasiakkaat ajornartorsiutaanut, naatsorsuutigisaanut, nukissaqarneranut sakkussusaqarneranullu aamma katsorsartinnissamut periarfissaqarnissaanik atorlugit, aamma 2) katsorsartinnissamut neqeroorusiortoqartarpoq sammisap paasisutissaartaanut naapertuuppat.

1.1 Allorfik, Pinngitsuuisinnaannginneq pillugu paasisimasaqarfik.

Pilersaarutaasumi neqeroorutitut ataatsimut pituttuisuvoq immikkuullaarissuusoq suliffeqarfik Allorfik: pinngitsuuisinnaannginnermik paasisimasaqarfik. Paasisimasaqarfiup suliassat aaliangersimasut tigummisarivai, Allorfik-kormiuniit aamma katsorsaarnermi suliaqarnermi aamma ataqatigiissaarneqarlutik ingerlanneqartut aamma suliarilluakkamik suleriuseqarluni inissimaveqarpoq.

Pingaarnertut suliassaasut makkuupput:

- Inuaqatigiit aanngajaarniutitut aningaasanoornernullu ajornartorsiuteqartuusut ataatsimut ataqatigiissumik akiorniarneqarnissaat.

- Naalagaarfiup aangajaarniutitut paasissutissiisoqarfia tiggummisaralugu.
- Nakkutigalugu (malinnaavigalugu) nalilersorlugulu suliaq
- Allorfinni katsorsariaaseq nutaajusunik paasissutissanik imalik aamma "best practise" (pitsaaneq atorlugu) isumannaarneqassalluni.
- Aangajaarniutitut aningaasanoorajunernut iluanni ilinniarnermi suliassaqtitsinissaanut ineriartortitsillunilu pilersaarusiortoqassaaq, uuma ataaniilluni katsorsartinnermi piginnaasaqalernissaq, soorlu assersuutigalugu MI (piumassuseqalertitsinermut oqaloqatigiinneq) aamma KAT (inuup nammineq ajornartorsiutiminilu qanoq isumaqarfiginera qitiutillugu katsorsariaaseq) Allorfinni atorneqartartussatut isumannaarnissaa.
- Katsorsartinnissamut misissoqqissaaneqarnissaq aamma misissuinnermi suliaqartoqarneranik immikkoortitsilluartoqarnissaa akisussaaffiginerpaaffigissagaa.
- Paasissutissanut aamma aangajaarniutitut aningaasarnoorniutitut ajornartorsiutillinnut katsorsaasoqarneranut sullissinnermi akisussaaffiginerpaaffigissagaa.
- Nammissorlutik katsorsaasoqarnissamik neqeroorutitut akueralugit malinnaaffigalugillu (pineqartup iluani inatsisilioroqarnissaanik pisariaqarpoq)
- Aangajaarnititut katsorsaasartunut aamma pingaarnertut attaveqaataasut ilitsersuussilluni oqaloqatigiittarnissaanik akisussaaffigissallugit.
- Eqimattanut neqeroorummik ineritikkiartoqassasoq ullutsinni neqerooruteqarfiusimangitsunut.
- Suleqatigisitaq annerpaartaajussasoq ataqatigiissaarinnermi suleqatigiinnermilu.
- Aangajaarniutit iluani tamanut ammasuusut namminersortulli katsorsaaviit ingerlaviusut peqataaffigalugit.
- Kommuneqarfiit, ilisimatuut misissuisarfiini aammalu soqutigisaqaqatigiit peqatigalugit aangajaarniutit tunngatillugu suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiortoqassasoq.

Kommuneqarfinni maannakkut ataatsimik katsorsaaveqarput. 2016, 2017-ilu Allorfik katsorsaavinnik Qaqortoq, Nuuk Sisimiunilu pilersitsisoqarpoq. 2018-imi Aasiaat Ilulissat-nilu pilersitsisoqarluni. Katsorsaaviit periarfissiipput inuiaqatigiisut iluanni 62%-iusut katsorsartikkusullutik kissaatiginnippata toqqaannarlugu saaffiginnittoqarsinnaasoq. Inuiaqatigiit illorfiup avaaniittut Allorfeqanngitsuni sullinneqartarput namminersorlutik katsorsaasunik isumaqatigiinnikkut.

Sullissivik.gl, Allorfik.gl aamma peqqik.gl paasissutissaqarpoq qanoq katsorsartilertoqarsinnaanersoq. Misissueqqissaarnerit tamarmik qarasaasiakkut ingerlanneqartarput. Allorfeqarfeqanngitsumi naliginnaasuvoq sullissisoq katsorsartikkusunermut innersioqqullugu. Innuttaasut illoqarfinni Allorfittalinniusoq najugallit toqqaannartumik akuttusuunik ornigullutik saaffiginnittarput.

1.2 Katsorsartinnissamut neqeroorut.

Nunasittarnerup ilusaa neqeroorutillu siammasinnerunissaanik kissaateqarnerup pilersippaa katsorsartinnissamut suliaasup assigiinngitsutigut periutsit atorneqarlutik ingerlanneqalertarlutik aamma ullormut neqeroortilioroqartarluni aamma ulluinnarlugu nakorsianikkut.

Allorfinni katsorsaariatsit atorneqartut piumassuseqalertitsinermut oqaloqatigiinneq aamma inuup nammineq ajornartorsiutiminilu qanoq isumaqarfiginera qitiutillugu katsorsaariaaseq ingerlanneqarput. Katsorsartinneq sap. akunn. 1-5-riarluni sap. akunn. 14-niit 17-it tungaanut nakorsiarneriinnartut takkulluni ingerlanneqartarput.

Apriliip aallaqqaataani 2017-2020-miit innuttaasut Allorfeqarfeqanngitsuni najugallit Katsorsaavik Nuuk nammisortuusumit sullinneqalerumaarput, toqqakkanik quligiluanik isumagineqarlutik 2017-2019-imi. Katsorsaavik Nuuk-sumit katsorsartinneq Minnesota/CENAPS peruseq atorlugu sap. akunn. 6-8 ullut tamaasa 5 tiimit ingerlanneqartarpoq. Katsorsartinneq aaliangersimasumik eqqarsaatigilluakkamik ingerlaviusuni 12-ni ingerlanneqartarpoq, ukiumut eqimattaq ataatsimi innuttaasut 22-it angullugit, kommuneni minnerusuni ingerlaviit marluk aaliangersimasut aammalu Kommuneqarfik Sermersooq-mi sisamat. Ingerlaviit illoqarfinni kommunep kissaatigisaa malillugu ingerlanneqassapput. Innuttaasut katsorsartinnissaminnut periarfissaqanngitsut Nuummi katsorsartinnissaminnut Katsorsaavik Nuuk aqcutigalugu neqeroorfigineqarsinnaapput.

Katsorsartereernermi kingorna neqeroorutigineqartarpoq sap. akunn. 26-ni katsorsartereersimanerup ingerlariaqqinnera, tamannalu katsorsaaffinni tamaginni neqeroorutaavoq. Innutaasup katsorsarnerata qaningisaasup peqataaneranut neqeroorusiap aammattaq 2018-imi misissorneqarnerini peqataasoqarpoq innuttaasut aanngajaarniutinut ajornartorsiutilinnut qaningisaasut katsorsarneqarnissaanik. Tamanna neqeroorut kisimi Allorfeqarfinni atuuppoq.

Aningaasanoorajunnermik ajornartorsiulinnit neqeroorutigineqartarnera aanngajaarniutinik pingitsuisinnaanginnermik allaanerussuteqalaarpoq. Allorfimmi immikkuullaarissumik nakorsiarnikkut innuttaasunut aningaasanoorajuttunut neqeroorutigineqartarpoq, sumiffigisamili katsorsaanerit imaluunniit Katsorsaavik Nuuk aqcutigalugu innuttaasut aanngajaarniutinik ajornartorsiutillit peqatigalugit katsorsartinneq ingerlanneqartarluni. Allorfiuttaaq Center for Ludomani Odense-miittoq suleqatigisarpaa, katsorsartittullu misissorneqarluartarlutik tassani. Tamanna aamma Internettikkut ingerlanneqarsinnaalluni imaluunniit naatsumik sakkortuumik ulluni 11-ni Odense-mi ingerlanneqarsinnaalluni, kingornalu internettikkut maliginnaavigineqarluni.

2. Allorfimmi ataani sammisaqartitsinerit, 2018-imi Pinngitsuuisinnaanginnermut paasisimasaqarfik.

Allorfik, Pinngitsuuisinnaanginnermut paasisimasaqarfik suliassanik assigiinngitsukkaanik suliassartaqarpoq, soorlu "Siunissami atornerluinnermut katsorsartinnermi inuiaqatigiinnut siunnersuutit"-taani suliassat aamma tamakkorpianut tunngasunut suliassat. Tamassumalu ataani Allorfimmi, Pinngitsuuisinnaanginnermik paasisimaqarfimmi qitiusumik suliassanut sammisassat pingaanerit imaqarniliarissallugit.

Misissuinermi katsorsanermillu nakkutiginninneq

Katsorsaalluarnissamik pisariaqarpoq paasisutissat pitsaalluinnartut atussallugit, soorlu katsorsartittussap kinaassusaa innersuunneqarneranut, katsorsarneqarneranut, katsorsarteqqinneqarneranut aammattaarlu katsorsarluarsimanerup kingornanik tunngasut attatsiinnarnissaanut pigissallugit. Sammisamut nakkutiginninnissamut siunertaraa siunissami immersorluakkamik akissuteqarsinnaangorlugu kikkut neqeroorummut tulluarnernerisut allaanerusumilluunniit neqeroorfigitissanersut.

Paasisimasaqarfiup pingaanertut suliassaasa ilaat tassaavoq innuttaasunik innersuussinermi, katsorsaanermi, katsorsarteqqinnermi nakkutiginninneq pitsanngortinnissaa, aammattaaq katsorsartittut aangajaarnermik aningaasajooraajunnermillu saniatigut aqquasaagassaasa unammillernatut nakkutigineqarnertigut isumannaarneqarnissaat.

Inuiaqatigiinnut nakkutiilliineri makkua aqutigalugit ingerlanneqartarput. Paasisutissaqarfiit pingasut makkuupput:

- Misissuinermi paasisutissiisoqarfik (innersuussinerit)
- Katsorsaavimmi paasisutissiisoqarfik
- Naalagaaffiup aangajaarniutininik paasisutissiisoqarfik

Misissuinermi paasisutissiisoqarfik 2016-imi pilersinneqarpoq. Taannalu kikkut tamarmik katsorsarneqarnissamik innersuunneqarsimaneranik paasisutissanik imaqarpoq. Misissuinermi paasisutissiisoqarfiup immersugassialiaa WHO-miit inerisakkamik AUDIT (The Alcohol Users Disorders Identification Test) ilaqarpoq, aningaasanooraajunnermik pinngitsuuisinnaanginnermik ajornartorsiutilinnut tunngasut immersugassiaq aamma ilaavoq aamma immersugassialiaa WHO-miit inerisakkamik DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test) apeqqutinik aangajaarniutininut tunngatillugu apeqqutsinik imaqarpoq. Taakkua pingasut sakkungalugit periarfissiipput innuttaasoq siullermiilli saaffiginninnerani qanoq aangajaarniutininut imaluunniit aningaasanooraajunneranut sumut killinnersoq nalilersorneqarsinnaangorlugu.

2016-imi Katsorsaavimmi paasisutissiisoqarfik pilersinneqarpoq. Tassanilu katsorsartittut, katsorsartillutik naammassisimasut aammalu sumi katsorsartinneq ingerlanneqarsimaneranik paasisutissartai allaqqallutik.

Naalagaaffiup aangajaarniutininik paasisutissiisoqarfia ataqatigiissillugu aaqquissuussisoqarfiuvoq innuttaasut aangajaarniutininik ajornartorsiutaannut arfineq-marlunnut attuumassuteqarfiusinnaasunik agguaqquissaarneqarsinnaasumik: timikkut peqqissuseq, sulineq aningaasaqarnerlu, pinerluttuliorneq,

aalakoornartoq, aangajaarniutit iisartakkallu, ilaqutaariussuseq inuiaqatigiinnullu pissutsit, tarnikkullu peqqissuseq. 2018-imi illuttut oqaatsit atorlugit suliaq nutarsarneqarnikuuvoq.

Ilinnialiagaqalerniarnissaq

Ilinniagaqalerniarnissamut tunngatillugu nunat assigiinngitsut akornanni innersussutaatsinneqarput katsorsaanneri periutsit, katsorsaannermilu katitserinerit atorneqarnissaat. Allorfimmi tunngaviumik ilinniarnertit makkuupput:

1. Aangajaarniutitut aningaasanoorajunnernullu pillugit attaviattut ilinniartitaaneq
2. Aangajaarniutitut atuisunut katsorsaarsartutut ilinniagaqarneq

Ilinniartitaanerit immikkoortunut tallimanut agguataagaavoq. Immikkoortoq ataaseq ulluni tallimani sukumiisumik ingerlanneqartarpoq. Aangajaarniutitut aningaasanoorajunnernullu pingaarnertut attaviattut ilinniagaqarnermi 1 aamma 2-mik immikkoortortaqluni, taakkulu aangajaarniutitut aningaasanoorajunnernut ilisimasaqarnermut tunngassuteqarlutik, aammalu piumassutisilersumik oqaloqatigiissinnaanermut ilinniartinneqassallutik. Aangajaarniutitut atuisunut katsorsaasutut ilinniarnertit pingaarnertut attaviattut aamma immikkoortoq 3-miit 5-mut inuup nammineq ajornartorsiutiminilu qanoq isumaqarfiginera qitiutillugu katsorsaariaaseq ingerlanneqartarpoq, aangajaarniutitut aningaasanoorajunnernullu pinngitsuuisinnaannginnermillu ajornartorsiuteqarnermi aammattaq ilaqutariittut katsorsartinnermi aangajaarniutitut aningaasanoornertut tunngatillugu aamma ingerlanneqartarportaaq.

Pingaarnertut attaviattut ilinniagaqarneq upernaakkut aamma ukiakkut 2016, 2017-mi aamma 2018-milu naammassineqarnikuuvoq. Katsorsaasutut ilinniagaqarneq ukiumut ilinniakkatut ingerlariaqqinnertut 2016, 2017-mi aamma 2018-milu naammassineqarnikuulluni. Ilinniakkat Peqqinnissaanermut ilinniarfik suleqatigalugu ingerlanneqarnikuupput. Ilinniarnertit qallunaat peqqissaanermut ilinniartitaanerisa imigassamik katsoorsaariaasianut aallaavigalugu kalaallit periusaanut tulluussagaavoq aamma qaavasigut ikiaroonartumut aningaasanoornertut ajornartorsiutilinnut atuartsinermik ilaleqqinneqarnikuulluni. 2018-imi Mindfulness (maanna inuunermut akuersaaneq tunngavigalugu utersaarnermik pitsaaliuineq) atorlugit utersaarnissaq pinaveersaarniarlugit ilinniagaq naammassineqarpoq. Saniatigullu ukiakkut 2018-imi masterclass ilaqutariinni oqaloqatigiinnertit naammassineqarpoq, soorlu katsorsaasutut ilinniarnertit naammassisimanerata ingerlariaqqinneranut attuumassuteqartuusoq.

2018-imi Allorfimmi katsorsaasunngortut katillugit pingasunngorput, tassaniillutillu marlunnik oqasillit, piumassutisilersitsinissamut oqaloqatigiinnermut atuartsunngortussatut allanut ilinniartitsissatut ilinniartinneqarnikuusut.

Paasissutissaateqarneq

2018-imi paasissutissaateqarneq pingaarnertut sammeneqarpoq. Nalunngilarput katsorsartinneq iluaqutaasoq. Taanna ilisimasaq aammalu katsorsartinnissamik ilisimasaq innuttaasunut neqeroorutaasoq siamarsarusupparput. Suliamut ilisimasallit, inuit pinngitsuuisinnaajunnaarnikut ilaqutaasullu ajornaatsumik katsorsartinnissamut periarfissat aammalu pinngitsuuisinnaannginnermut tunngatillugu katsorsarneqarnermi suna pineqarnerisut ilisimasariaqaraat.

Ulluinnarni kommuninut allanullu soqutigisaqarfinnut Allorfik aanngajaarniutitut aningaasanoorajunnermillu siunnersuisarpoq aamma katsorsartinnissamut innersuussinermut erseqqissaasusarluni. Allorfik siunnersuisarfimmik oqarasuaammut 525343 attavigineqarsinnaasumik ulluinnarni 09:00-15:00 pilersitsinikuuvoq aamma nittartakkakut www.allorfik.gl imminut misilltarsinnaalluni immersugassaqaqpoq aamma sumiiffigisami katsorsaaviit paasiniarneqarsinnaallutik.

Allorfik 2016-imi aningaasanoorajunnermut siunnersuisartut nunat aningaasiveqarfianeersut suleqatigalugit inuiaqatigiit aningaasanoorajunnermikkut ajornartorsiutilinnut katsorsartittunut aallartippoq. Tamanna suleqatigiinneq 2017-imi sanarfigineqarpoq aningaasaateqarfinni siunnersuisartut aningaasanoorajunneq pillugu ilinniartinnerisigut.

Allorfiup ataavartumik katsorsartinnissamut innersuussisarnerit oqilisartuartarpai, katsorsartereernerulli ingerlariaqqinnissaanut allannguisoqanngikkaluarluni. Ullumikkut innuttaasut Allorfimmut innersuunneqarsinnaapput sullissisortik aqutigalugu imaluunniit nammineq saaffiginnilluni Allorfimmut. Allorfik, paasisimaqasaqarfik 2018-miilli suliaq suli ingerlappaa suliffeqarfiit aamma annertunerusullu suliffeqarfiit namminneerlutik sulisutik innersuussinnaallugit aammalu suliffeqarfiup akisussaaffigissallugu katsorsartereernerup kingorna ingerlaqqeriarnissamut pilersaarusiortoqartarnissaanut aamma tamanna nalunaarutigisassallugu Naalagaaffiup aanngajaarniutitik paasissutissiisoqarfianut. Maannakkumuungallartoq Namminersortunut allanullu suliffeqarfinnut pingasunik isumaqatigiissusiortoqarpoq.

Inatsiliortoqarnissaanut suliaqarneq

Kalaallit Nunaat ukiorpassuarni Imigassamut aalakoornatulimmut inatsiseqarpoq, kisianni aanngajaarniutitut aningaasanoorajunnermullu tunngasunik katsorsartinnissamut piumasaqaatinik neqeroorutinullu tunngasunik inatsiseqarnikuunngisaannarpoq. Tamannalu isumaqarsimavoq, aanngajaarniutitut katsorsaasarnermut ilinniagaqarnissamut, katsorsaarnissamut imaluunniit katsorsaanerup inernerisa nalunaarutiginissaanut minnerpaaffigiusumik piumasaqaateqartoqanngilaq. Taassumallu aappaattut patsisigivaa katsorneqarsimanerup sunniutaata inernerisa ilisimaneqannginnera.

2018-imi pinngitsuuisinnaannginnermut ajornartorsiutilinnut katsorsartinnissamut inatsit saqqummiunneqarlunilu siullermeerluni suliarineqarpoq. Aappasaarneqarnissaa aamma pingajussaanillu suliarineqarnissaa UPA-mi 2019-imi naatsorsuutigineqarpoq. Tamatumunngalu Allorfik suliamut suleqataavoq.

Meeqqanut inuusuttuaqqanullu katsorsartinnissamut neqeroorutaasut

Peqqissutimut Naalakkersuisoqarfiup Allorfik peqqunikuuuaa immikkuullaarissumik meeqqanut inuusuttuaqqanullu katsorsarneqartarnissaanik neqeroorummik pilersaarusiussasut. Pilersaarut UPA 2019-imi Inatsisartuni siammartinneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Inatsisartut UPA 2017-imi oqaluuserisassaq normu 185-tut suliassanngortitaat tunuliaqutigaa *"Kingusinnerusumik UKA 2018-imi siunnersuut meeqqat inuusuttuaqqallu 18-nit inorlugit ukiullit ikiaroornartumik atuisoqartarnerinik, immikkut pilersaarummik katsorsartinnissamut pilersaarusiortoqassasoq, inatsisartut aaliangiuffigisassaattut Naalakkersuinut saqqummiunneqassasoq"*.

Aanngajaarniutininut katsorsaariaatsinut tunngatillugu suleqatigiissummik Kommuneqarfiit, Iisimatusarfiit soqutigisaqaqatigiillu isumaqatigiiffigalugit

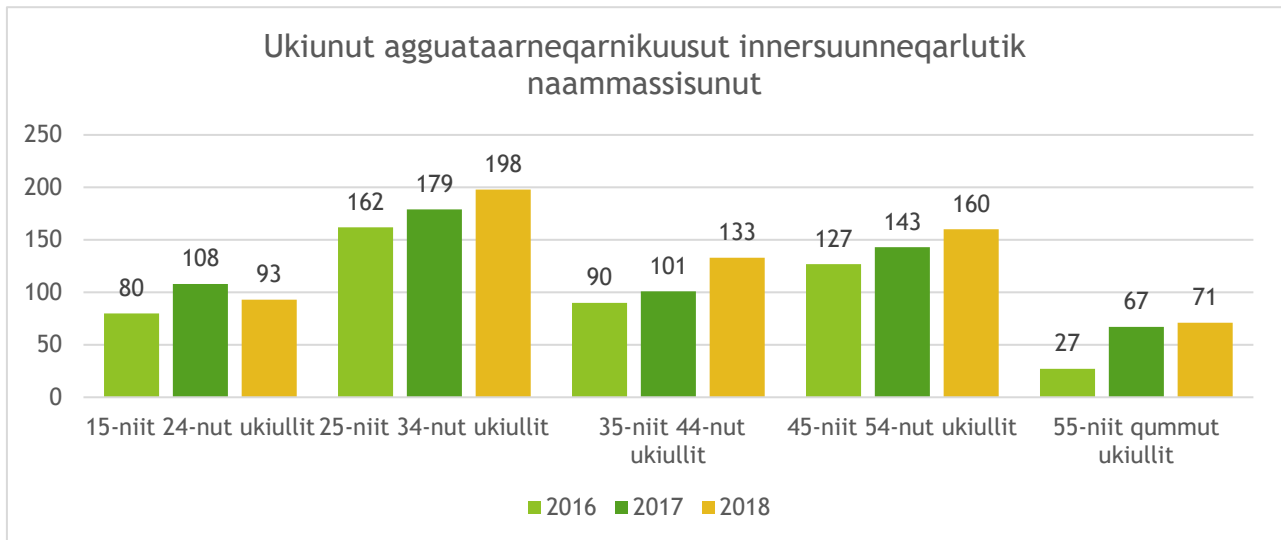
Sulianut assigiinngitsunut arlaliusunut suleqatigiinneq isumannaarniarlugu Kommuneqarfiit ataasiakkaat Allorfillu suleqatigiinnermut tunngatillugu isumaqatigiissummik suliaqartoqassasoq. 2017-imi Kommuneqarfik Sermersooq aammalu Qeqqata Kommuniarfiit suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiornikuupput.

Allorfiup Center for Ludomani (aningaasanoorajunnermut sullissivik) Odense-miittooq qanittumik suleqatigivaa inunnik aningaasanoorajunnermik ajornartorsiutilinnut katsorsaanermit tunngatillugu aammalu U-turn, Københavni kommuniarfiata meeqqanut inuusuttuaqqanullu aanngajaarniutininut ajornartorsiutilinnut katsorsaanermit neqerooruteqartarfia.

Tamakku saniatigut Allorfiup Enhed for Klinisk Alkoholforskning (Aalakoornartumik nakorsiartarfik Misissuisoqarfik), Syddansk Universitet aamma Statens Institut for Folkesundhed-eqarfimmeersut suleqatigai aamma NOVAVI Qallunaat Nunaanneersoq Mindfulness-mut ilinniakkamut tunngatillugu suleqatigai.

3. 2018-imi misissoqqissaarlugit innersuussanut paasissutissat

Allorfik 2018-imi innuttaasunut 655-nut misissoqqissaarlugit katsorsartinnissaanut innersuusiorsimavoq.

Assiliaasaaraq 3.1 2016-imi N=486, 2017-imi N=598 aamma 2018-mi N=655. Misissoqqissaarlugit innersuunneqarnikuusut qassiuneranik agguarneqarsimanerat 2016-imi, 2017-imi aamma 2018-milu.

Ukiut tamaasa innuttaasunut naammassillugit innersuussinerninngaanniit katsorsartinnissamut innersuussisarnerit amerlanerusalerput. Peqqutai arlaleriupput, soorlu innersuussinerit naammassineqanngitsut, taamaatsiinnarneqartut, peqqutigalugu innuttaasoq aanngajaarniutinik ajornartorsiuteqanngitsaq imaluunniit arlaleriarluni innersuunneqartarsimanagera pillugu. 2018-limili assigiinngissutaa unaavoq annikinnerulersimasoq.

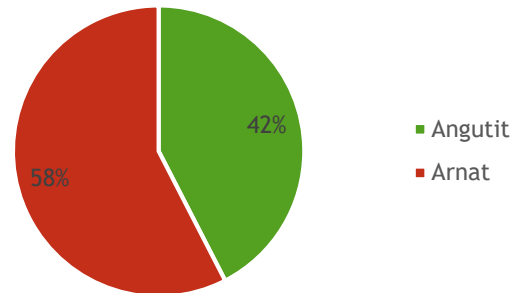
Ukiuasigut immikkoortitaarneri. Soorlu Assiliaasaaqqami 3.1-imi takutsinneqarpoq 2016-imiit 2017-mut ukiut malillugit kisitsisit misissoqqissaarlugit innersuunneqarsimasut amerlanerulersimasut, aammattaaq 2018-imi ukiukinnerit kisimi eqqaassanngikkaanni.

Suiaassutsini immikkoortinneqarneri

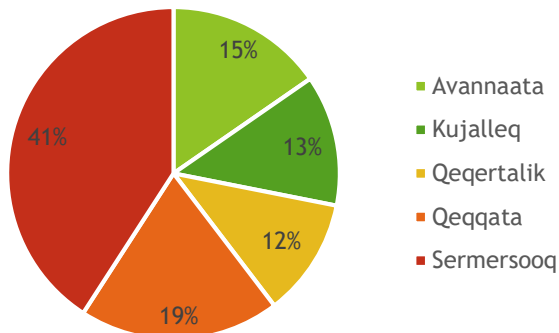
Assiliaasaaqqami 3.2-imi takuneqarsinnaavoq arnat angutininngarniit amerlanerusut katsorsartinnissamut innersuunneqartartut, taassumallu kisiatsisitigit assigiinngissutigalugu annertuumik nikigassutigivaa (p-værdi <0,001 atorlugu). Annerpaamik assigiinngissuseqarput suiaassussimikkut ukiukinnernut tunngatillugu, soorlu 60% 15-niit 24-vat tungaanut ukiulinnut aamma 61% 25-niit 34-at tungaanut ukiulinnut arnaallutik. Ukioqqortusunullu annertunerullutik arnat, tassani 59% misissoqqissaarlugit innersuussaammata. (takutinneqanngillat).

Naammassillugit innersuunneqarnikuusunut suiaassusaat immikkoortinneqarnerat

Assiliaasaaqqami 3.2 N= 655. Misissoqqissaarlugit innersuunneqarnikuusunut suiaassusaatigit agguarneqarsimanerat.

Najugarisami Kommuni

Assiliaasaaqqami 3.3 N=651. Najugarisami kommuneqarfiani misissoqqissaarlugit innersuunneqarnikuusunut agguataarneqarsimaneri.

Kommuneqarfinni agguataarinnineq. Innuttaasut innersuunneqartartut amerlanerit Kommuneqarfik Sermersuumeersuupput, ikinnerillu Kommuneqarfik Kujallermeersuullutik. Kommuneqarfiit annertussusaat innuttaasuisalu amerlanerunersut eqqarsaatigineqarsimangilaq.

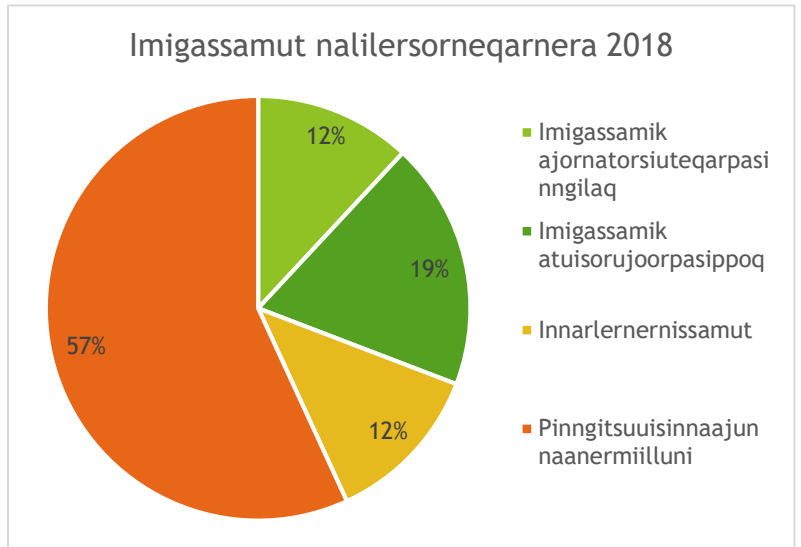
Procentikkuutaarnerili qiviraanni innuttaasut affai 15 sinnerlugit ukioqartuupput aannagajarniutinut katsorsartinnissamut innersuunneqartartut, kommuneqarfiup innuttaasuisa amerlassusaata eqqarsaatigalugu agguarneqarnera assigiinngajappaa. 1.2 % aamma 1.7 % akornanni kommuneqarfiup innuttasuusut

katsorsartinnissamut innersuunneqartarput. Uumap

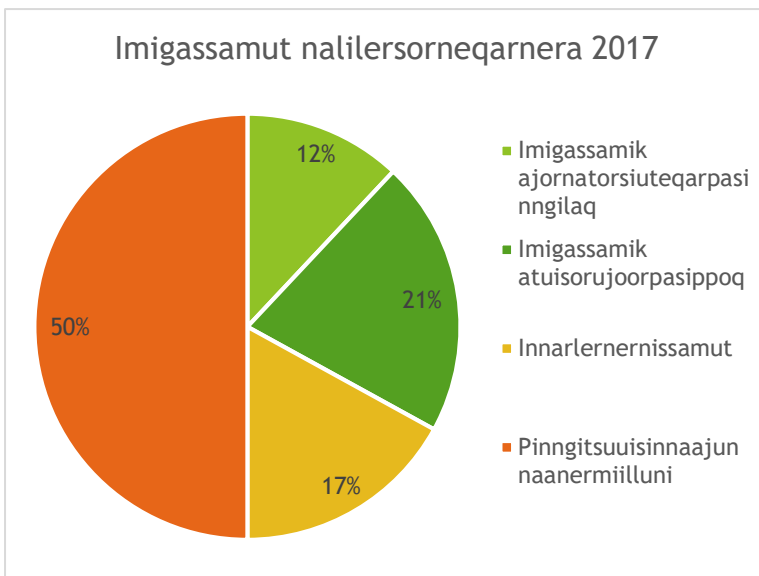
agguataarnera allaaseriinnarpaa kommuneqarfinni innersuussisarnerup ingerlarnga aammali innuttaasut affaasa ajornartorsiorneranut pisariaqavissortumik attuumassuseqartariaqanngilaq, pissutigalugu innersuussinerit attaveqartigiinnermik aammalu sullissisunit isumagineqarnissaat piumasaqaataammat innuttaasut ajornartorsiutaannut qulaajaanissaanut.

Imigassamik ajornartorsiutilimmik innersuussiniarnermi annertussusaat.

Imigassamik ajornartorsiutilimmik innersuussiniarnermi AUDIT atorlugu nalilersorneqartarpoq. AUDIT (The Alcohol Use Disorders Identification Test) tassaavoq apeqqutit qulit atorlugit misiliut misissueqqissaarnertalik. Misiliut Nunarsuarmi Peqqinnissaqarfiup Aaqqissuussisoqarfiup WHO-mit inerisagaavoq, tamannalu atorlugu imigassamik atuinermik, aanngajaarniutitik imigassamillu ajornartorsiortuunermik annertutiginera nalilersuisoqarsinnaavoq. Misiliut Allorfiup nittartagaani www.allorfik.gl –mi nanineqarsinnaavoq, misiliutip ataani “Imerpallaarpit?”-imik taaguuteqarpoq.

Assiliaasaaraq 3.4 N=503. 2018-imi misissoqqissaarlugit innersuunneqarsimasunut imigassamik ajornartorsiuteqartuusunut AUDIT atorlugu nalilersorneqarsimasut.

Assiliaasaaraq 3.5 N=555. 2017-imi misissoqqissaarlugit innersuunneqarsimasunut imigassamik ajornartorsiuteqartuusunut AUDIT atorlugu nalilersorneqarsimasut.

2018-imi amerlanerit pinngitsuisinnaannginnermik ajornartorsiuteqarput (assiliaasaaraq 3.4). Procentikkuutaarlugit agguarneqarneri qiviaraanni 12 % innersuunneqarsimasunut imigassamik ajornartorsiuteqarsimanngillat , naak 19% imigassamik atuisuullutik, 12% naviarnartumik atuisuullutik aammalu 57% annertuumik imigassamik pinngitsuisinnaajunnaaqallutik. Tamakkiullugit innersuunneqarsimasut 77% imigassamik ajornartorsiuteqarput.

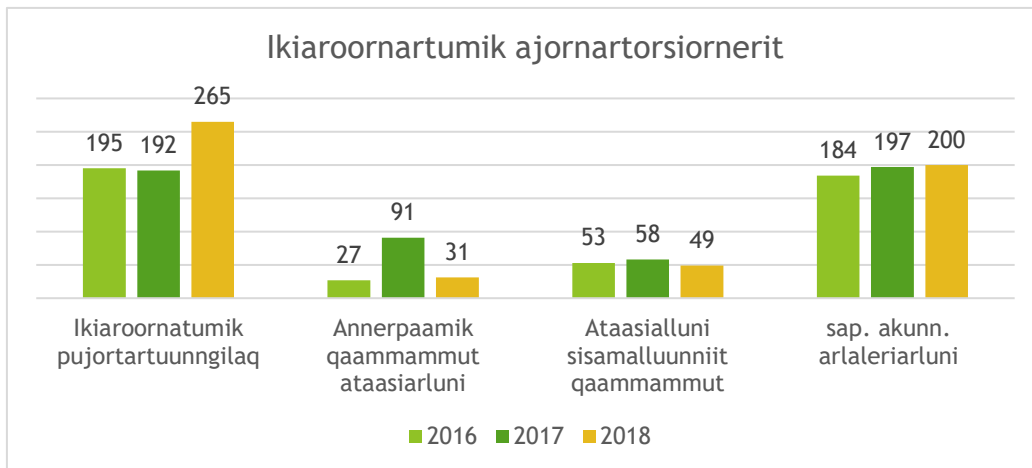
2017-mut sanilliukkaannik 2018-imi affaanit amerlanerulaartut imigassamik pinngitsuisinnaajunnaarsimasut, naak affaat imigassamik

ajornartorsiuteqanngikkaluartut imaluunniit annertuumik atuisuunngitsut, naligiinginnarlutik 2017-imi aamma 2018-imi (Assiliaasaaraq 3.4 aamma 3.5).

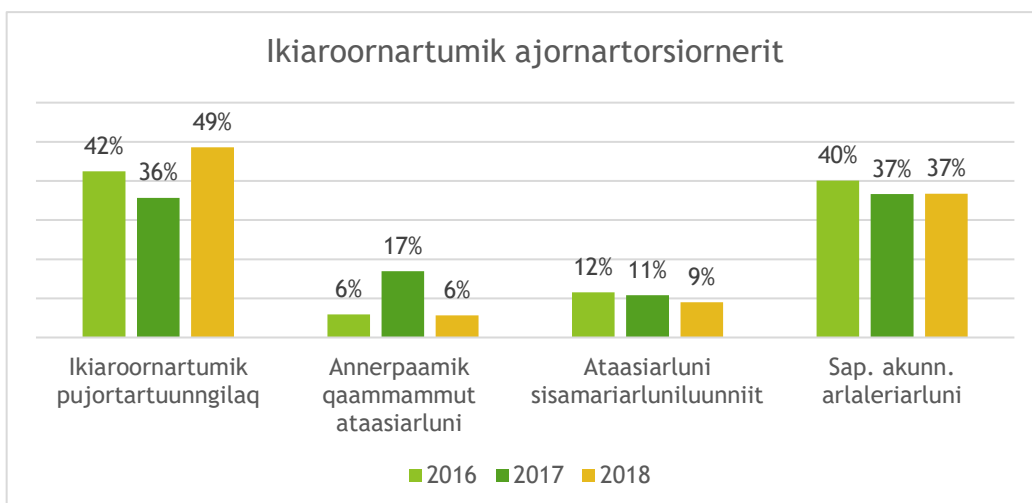
Ikiaroorartumik ajornartorsiutilimmik innersuussiniarnermi annertussaat

Ikiaroorartumik ajornartorsiutilit nalilersorneqarnerat 2016-imi 2017-milu apeqqummi ataatsimit, qanoq akulikitsigisumik ikiaroorartumik atuisarnerit pineqarput. Tamanna ukiuni taakkunani

sanilliunneqarsinnaangorlugu ator neqarpoq. 2017-ip naggataani DUDIT ator neqartalerpoq apequtini 11-nik imalik, soorlu AUDIT-ulli nalilersueriaaseq atorlugu imigassamik ikiaroorartumilluunniit ajornartorsiornermik pinngitsuuisinnaajunnaarsimanermilluunniit nalilersuinissamut annertussaani katsersuisinnaasoq. 2018-mulli ikaarsaarnermi toqqarsimavarput takutissallugu qanoq ikiaroorartup atuisoqartarneranut akulikissusaa soorlu 2016-imi 2017-milu aamma DUDIT atorlugu ikiaroorartup ajornartorsiutaanerani agguaqatigiisinneqarnera. DUDIT AUDIT-tuulli imminut misiliutigineqarsinnaalluni www.allorfik.gl –mi nanineqarsinnaavoq.

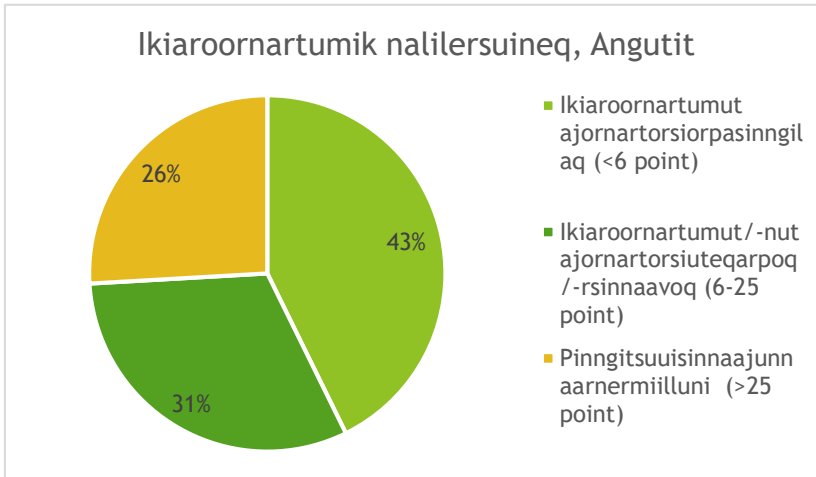
Assiliaasaaraq 3.6 2016-imi N=459, 2017-imi N=538 aamma 2018-imi N= 545. Ikiaroorartumik ajornartorsiutilinnut misissoqqissaarlugit innersuunneqarnikuusunut apeqquumiit "Qanoq akulikitsigisumik ikiaroorartumik pujortartarpit?" (Amerlassutsit).

Assiliaasaaraq 3.7 2016-imi N= 459, 2017-imi N= 538. 2018-imi N=545. Ikiaroorartumik ajornartorsiutilinnut misissoqqissaarlugit innersuunneqarnikuusunut apeqquumiit "Qanoq akulikitsigisumik ikiaroorartumik pujortartarpit?" (Ilarisaatut).

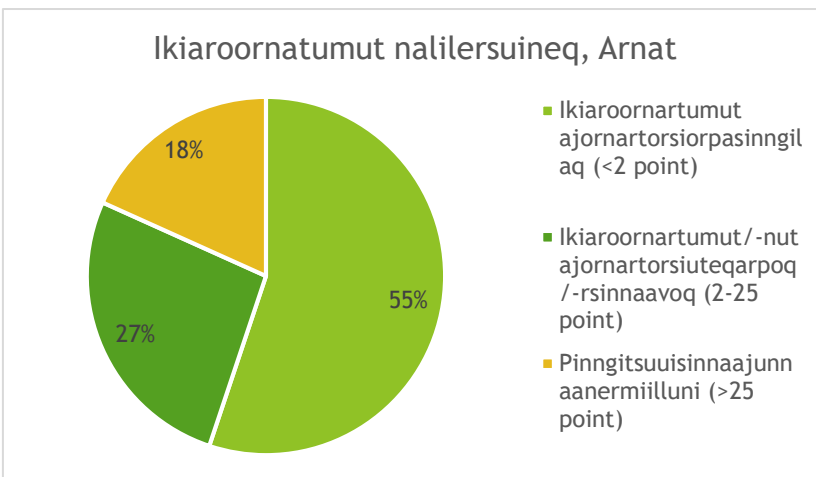
Assiliaasaaraq 3.6 ukiuni kingullerni pingasuni ikiaroorartumik atuinermi agguaqatigiinnerat takuneqarsinnaavoq, naak assiliaasaarqami 3.7 procentikkaarlugit ukiuni pingasuni agguarneqarsimanera takuneqarsinnaasoq. Ukiut ingerlaneranni periuseq nikippaallaanngilaq, tassa innuttaasut ikiaroorartumik

pujortartuunngillat imaluunniit sap.akunneranut ataasiarlutik arlaleriarlutilluuniit pujortartarsimapput. Ikitsuinnaapput annikitsuinnarmik atuisusutut inisisimasut.

Assiliaasaaraq 3.8 N=220 Ikiaroorartumik ajornartorsiutilinnut misissoqqissaarlugit innersuunneqarnikuusunut angutit DUDIT atorlugu nalilersorneqarsimaneri.

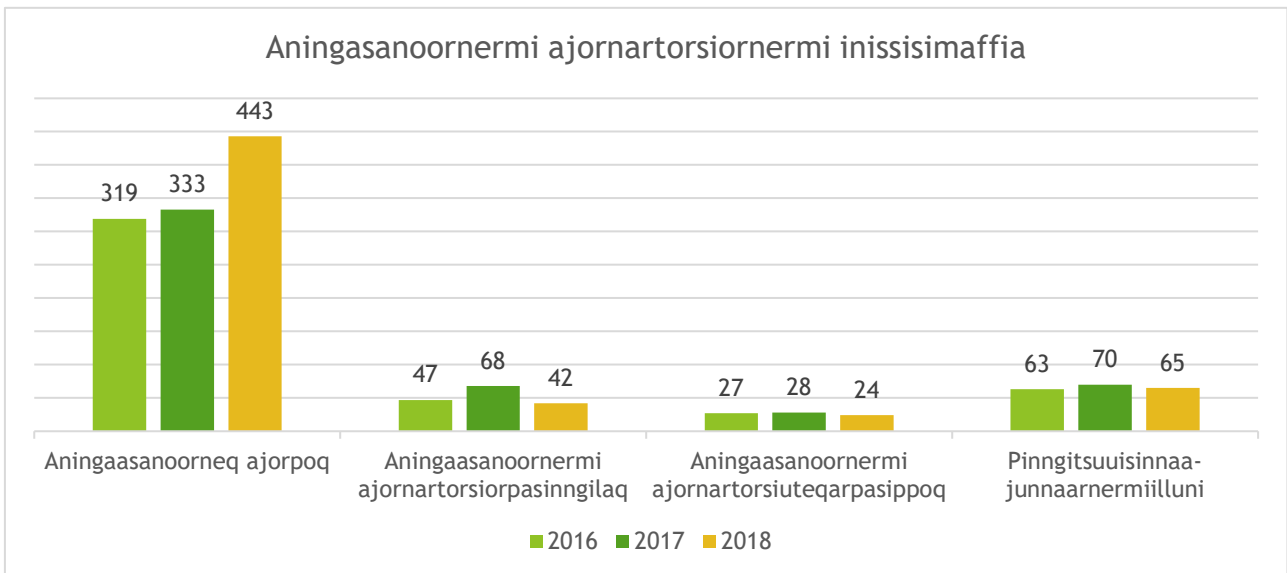
Assiliaasaaraq 3.8 aamma 3.9 DUDIT atorlugu naliliinermi suaassutip agguataarnerisigut takutippaa, naliliinermi suaassutsinut marlunnut agguataarneqarnerisigut assigiinngissusaat. Affaanit amerlanerupput angutit arnaninngarniit ikiaroorartumik ajornartorsiuteqartuusut, tassuma assigiinngissusaata kisitsisitigut tamanut immikkut suaassutsinut ersarissaatigivaa. DUDIT siornatigut nalunaarusiornerni atorneqarnikuunngilaq aamma taamaammat allanik sanilliussisinnaasinnaassutininik toqqammavuisinnaasunik peqanngilaq.

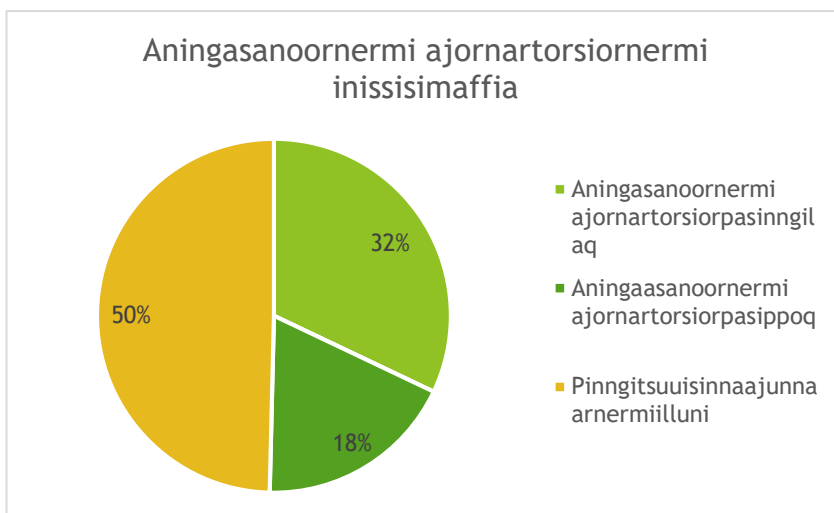
Assiliaasaaraq 3.9 N=312, Ikiaroorartumik ajornartorsiutilinnut misissoqqissaarlugit innersuunneqarnikuusunut arnat DUDIT atorlugu nalilersorneqarsimaneri.

Aningasanoorajunnermik ajornartorsiornermik innersuunneqarnerit

Aningasanoorajunnermik ajornartorsiornermik naliliiniarnermik katillugit apeqqutit 10-lit atorlugit nalilersorneqartarput. Misiliut nanineqarsinnaavoq Allorfiup nittartagaasigut www.allorfik.gl, soorlu nammineq imminut misiliutigaluni. Aningasanoorajunnermut ajornartorsiornermi pinngitsuuisinnaangissuseq pillugu ikitsuinnaat innersuussutigisarpaat.

Assiliaasaaraq 3.10 2016-imi N=456, 2017-imi N= 499, aamma 2018-imi N=574. Aningasanoorajunnermik ajornartorsiornermik innersuunneqarsimasuni annertussusaat (Amerlassusaat).

Assiliaasaaraq 3.11 N= 131. Aningasanoorajunnermik ajornartorsiornermik innersuunneqarsimasuni annertussusaat, aningaasanik pinnguarsimasunik. (Ilarisaatut).

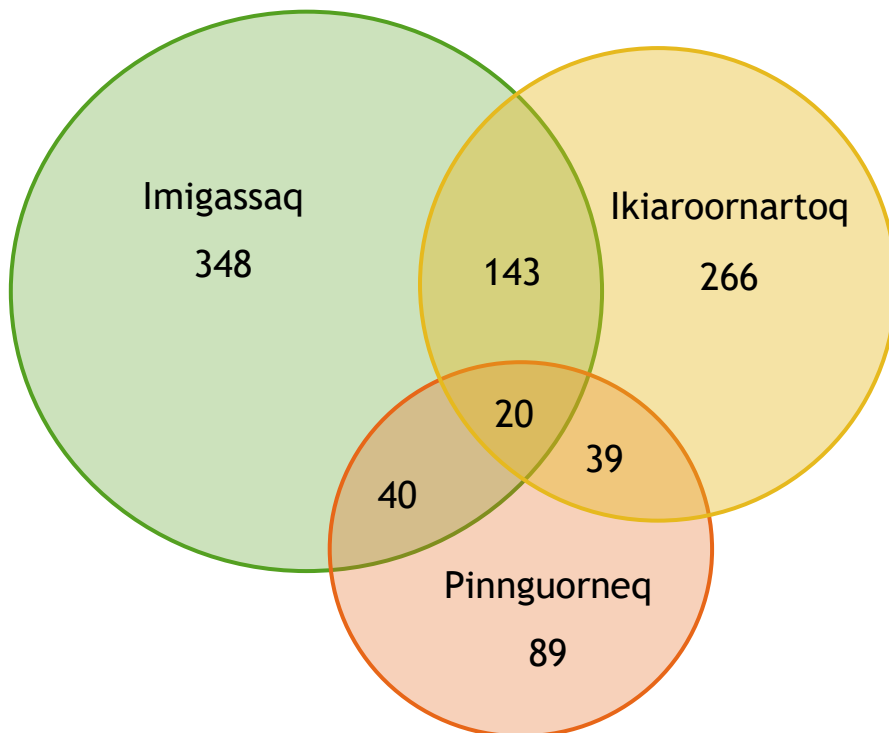
Assiliaasaaraq 3.10 ukiuni kingullerni pingasuni aningaasanoorajunnermik ajornartorsiornermik ineriartorsimasooq takuneqarsinnaavoq. Ukiut ingerlaneranni takuneqarsinnaavoq assigiimmik pisunik ingerlasoqarsimasooq aningaasanoornermi nalunaarutigisimagaat aningaasanoortartuunatik aamma procentit atorlugit nalilersuinerit ukiunut agguaqatigiisinneranut ingerlangaluartut assigiissuseqartorujussuusut

(takutsinneqanngilaq). 2018-imi 77% aningaasanoorajuttuunnginnerarlutik nalunaarutigaaat, taava

imminnut aningaasanoortuullutik nalunaarutiginnittuusut kisimik isigiinnassagutigit, taakkualu 50% pinngitsuuisinnaanginnermik ajornartorsiutuliupput. (Assiliaasaraq 3.11).

Aanngajaarniutitik arlalinnik ajornartorsiutilinnut amerlassusaat

Arlallit aanngajaarniummik ataasiinnarmik ajornartorsiuteqangillat, kisianni assigiingitsut arlalliusunik peqarput. Assiliaasaraq 3.12 takutippaa qassit ikiaroonartumik imigassamillu, imigassaq aamma aningaasanoornermik, aningaasanoornermik ikiaroonartumillu imaluunniit tamarmik pingasut ataatsikkut atungarisaat.

Assiliaasaraq 3.12 N=501. AUDIT, DUDIT aamma apeqquutit aningaasanoorajunnermut pinngitsuuisinnaanginnermut tunngasut atorlugit nalilersorneqarsimasut. Amerlassutsit 501-mut inerreqanngikkaluarpur, tassa innuttaasut ilaat allalera peqataasarmata.

Assiliaasarialiaq imak atuarneqassaaq: katillugit inuit 348-ut imigassamik ajornartorsiortut 16-nit qaangerlugit AUDIT atorlugu inerniliinikuuvoq (nalilerneqarluni: navianartumik pinngitsuuisinnaangitsutullu). 266-sit ikiaroonartumik arnat 2 qaangerlugu nalilerneqarnikuuvoq aamma angutillu qaangerlugu 6 DUDIT-ip naliliinera atorneqarnerasigut, soorlu ajornartorsiutinngorsinnaasutut inissikannersinnaasoq aammalu annertuumik pinngitsoorneqarsinnaangitsutut. 89-sit inuit 3-nik qaangerlugu nalilerneqarsimapput (imatut paasillugu ajornartorsiutigilerlugu aammalu pinngitsuuisinnaangitsutut inissillutik). Tamakkua kisitsisit 348 aamma 266-it imigassamik imaluunniit ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarput, nalunaarutilliillutiilli 143 illuttut ajornartorsiuteqarlutik. 266-llit aamma 89-sit ikiaroonartumik aamma aningaasanoorajunnermik ajornartorsiuteqarlutik, saniatigullu inuit 40-ut illuttut ajornartorsiuteqarlutik. Tamakkua tamaasa inuit kisitsisai tamakkiunnerani inuit 20-viusut ajornartorsiutit taakkua pingasut ajornartorsiutigaat. Tamakkeqqinnaarnerini katillugit kisitsisit annertungaartiarsinnaangaluarpur, tassami ilaat

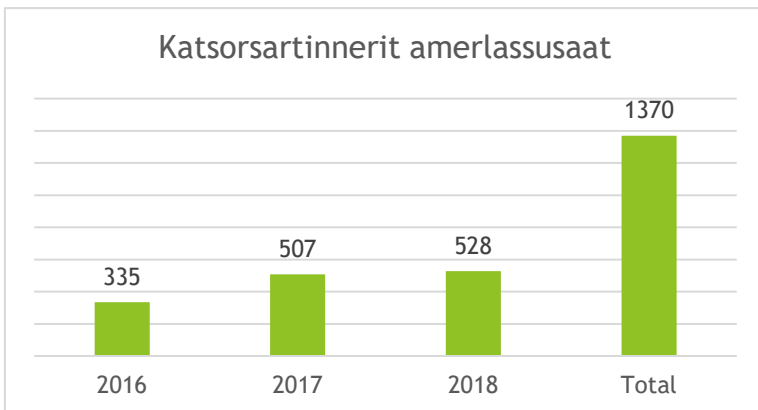

innersuunneqarnikuusut peqataaqittarmata. 2016-imi 2017-milu DUDIT atorlugu naliliineq atorneqarnikuunngilaq, uanili assiliaasami atulernikuulluni. Assiliaasaq 3.12 taamaammatt una imaaliillaannaq ukioq kingullermut nalunaarusiamut sanilliunneqarsinnaanngilaq.

4. 2018-imi katsorsartittut nalunaarsorneqarneri

Katsorsatittunut nalunaarsuisoqarfik Allorfeqarfinnut tamanut ataatsimoorfigaat, naak sionratigut katsorsartinnikut nalunaarsuisarfiat Katsorsaavik Nuuk ingerlatseqqinnikuungaluaraa. 1. April 2017-miit Ujartuisarnermut isumaqatigiisummi atatillugu annikitsunnguamik nalunaarsuiffiup imarisaanik allannguisoqarpoq.

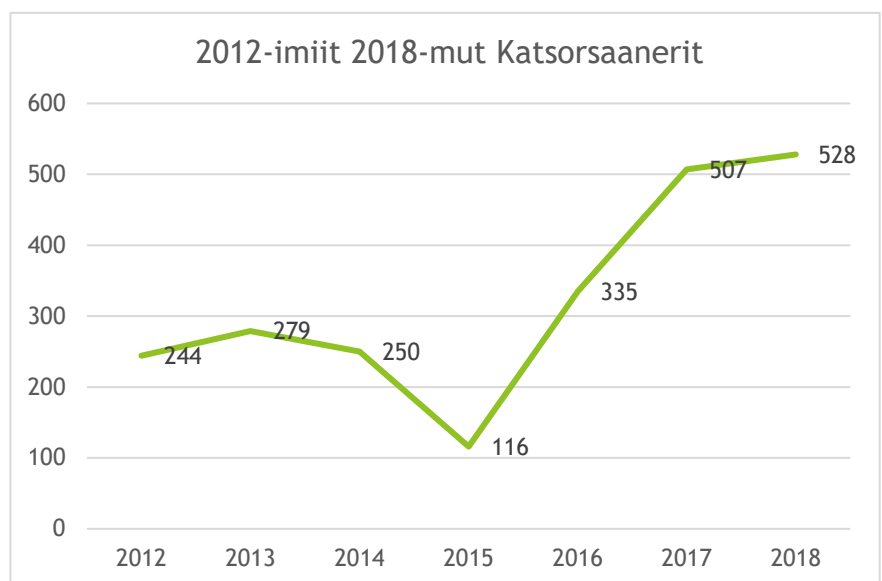

Assiliaasaaraq 4.1 takutippaa Allorfilli aallartimmalli 2016-mili inuit ukiut tamaasa katsorsartinnerminnik naammassimasut amerlassusaat. Allorfik-lli aallartittoq katillugit 1370-sit naammassimapput, aammali takuneqarsinnaalluni ukiuni ingerlasuni amerliartortut.

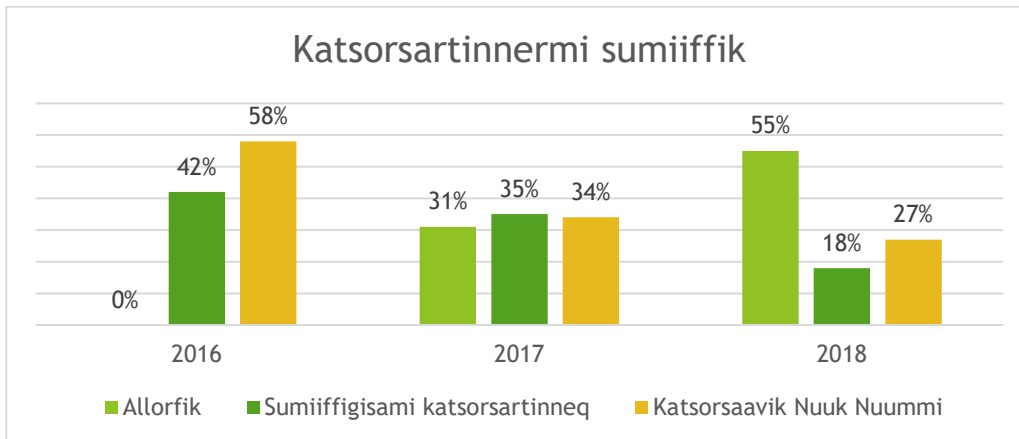
Assiliaasaaraq 4.1 N= 1370. Ukiunut pingasunut 2016, 2017 aamma 2018-imi katsorsarneqarlutik naammassineqarsimasut aamma tamakkiullugit.

2012-imiit 2018-mut Katsorsaanerit

Katsorsarneqarsimasunit amerlassusaaninngaanniit misissoqqisaarlugit innersuunneqarsimasunit amerlassusaanut allaanerussuteqassapput, pissutigalugu piffimmi tassani nikinganeqarsimamat, soorlu qanga siullerpaamik innersuussaalluni nalunaarsorneqarsimanersoq aamma piffimmi qanga katsorsartilluni aallartissimanersoq. Innuttaasut tamakkiullugit 2012-miit 2018-mut katsorsartissimasut assiliaasami 4.2-imi takuneqarsinnaapput. Tassami ukiuni 2012-miit 2015-mut Peqqinnissaqarfimmiit aamma namminneq akiliisuusut taamanikkut isumaqatigiissusiorsimasut ilaanngunneqassasut.

Assiliaasaaraq 4.2 N= 2259. 2012-miit 2018-mut katsorsartissimasut amerlassusaata ineriartornera. Ilaanngunneqartuusut, tassaapput namminneq akiliisartut aamma Peqqinnissaqarfimmiit Kommunemiilluunniit innersuunneqarsimasut.

Assiliaasaaraq 4.3 2016-imi N=335, 2017-imi N=507 aamma 2018-milu N=528. Ilarisaatut katsorsartillutik naammassimasut assigiinngitsutigut sumiiffinni katsorsaaveqarfinni agguarneqarsimanera.

2018-imi katsorsarneqarnermi sumiiffigisaq

Assiliaasaaraq 4.3 takutippaa ukiumi pineqartumi innuttaasut sumi katsorsarneqarsimaneri. Uanilu innuttaasut affaasa amerlassusaat Allorfinni 2016-imi ammarnaniilli amerliallassimasut takuneqarsinnaavoq. Tamakkiullugit isigissagaanni katsorsarneqartarput 73% sumiiffigisaq qimannagu, naak tamanna 2017-imiit naleqqiullugu amerlanerulaaruartut (assiliaasaaraq 4.3).

Kommuneqarfinniit annertuumik kissaatigineqarnikuuvoq katsorsartittut sumiiffiminiinniissaat. Taamaammat Naalagaaffiup pilersaarutaani misissuisoqarfimmiit tunngavilersorneqarnissaa sulissutigineqarnikuulluni, sapinngisamik katsorsartittup angerlarsimaffini qanigissagaa. Tamanna arlalinnik peqquteqarpoq. Siullertut katsorsartittup paasisani nutaat aammalu ulluinnarnilu inooriaasissani nutaaq katsorsarneqarnermini ingerlanerani misilinniassammagu. Aappassaattut katsorsartittup katsorsaqaatasalu akornanni nukittunerunissaq, aammalu qanigisai katsorsaaqataanissamik periarfigisaginnerussallutik. Inooriatsip nutaap aannngajaarniutitaqanngitsup / aningaasanoorajuttortaqqanngitsup tigungmiinnarnissaanut katsorsartinneq ajornannginnerungaluarpoq, kisiannili ulluinnarsiutinut qimannikuusanut uteqqiffiginissaanut artornanerulluni.

Aprilip 2017-miit sumiiffigisami katsorsartinneq nutaanik ujartuisoqarneranik nukittorsarneqarnikuuvoq, soorlu periarfissiilluni ukiumut marlunniit sisamanut illoqarfigisami katsorsaasinnaangortitsilluni, kommunep kissaatigisaa malillugu. Sumiiffigisami katsorsartinneq ulluunerani inunntut 22-nut ingerlanneqartarpoq.

Katillugit innuttaasut 63% sumiiffigisami 2018-imi katsorsarneqarput, naak 2017-mi katsorsartittut 66%-iusut naleqqiullugu ikinnerugaluartut (assiliaasaaraq 4.3).

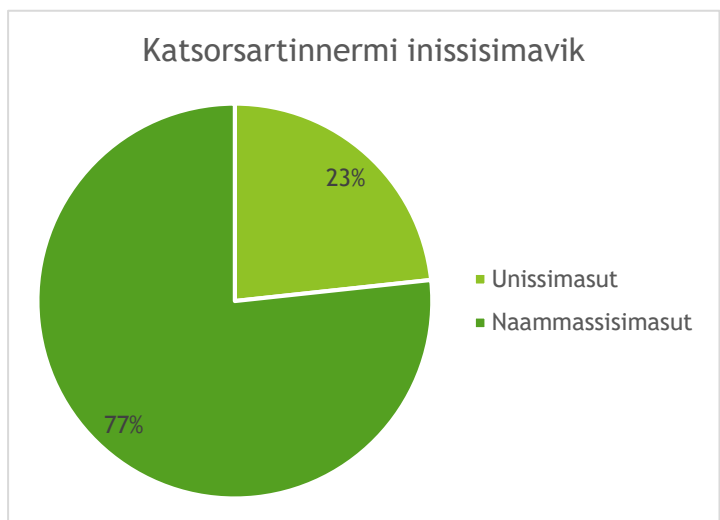
	Sumiiffimmi katsorsarneqarsimanera	Eqqaajumasat
Kommuneqarfik Kujalleq	Narsaq	Nanortalik kinguartinneqarpoq peqqutigalugu kommuneqarfimmiit akisummik amigaateqartoqarmat
Kommuneqarfik Sermersooq	Tasiilaq x 2, Sermiligaaq	Paamiut, kommunimit kinguartinneqarpoq
Qeqqata Kommunia	Maniitsoq	Inuusuttuaqqanut ingerlanneqartussaq 2019-mut kinguartinneqarpoq Kommunimiit
Qeqertalik Kommunia	Qeqetarsuaq	Qasigianniguit akisqarsimanngilaq
Avannaata Kommunia	Uummannaq, Qaanaaq	

Takussutissiaq 4.1 2018-imi Sumiiffinni katsorsartissimasut

Takussutissiami 4.1-mi takuneqarsinnaapput katsorsartillutik naammassisimasut aammalu kinguartinneqarsimasullu. Takuneqarsinnaasutuullu arlaliusimangaluarput ingerlanneqartussat, kisianni kommuniniit taamaatsiinnarneqartarsimasut imaluunniit Allorfik illoqarfimmiit tassanga attavigineqartarsimanngitsoq.

Katsorsaanermi inissisimaffiligaq

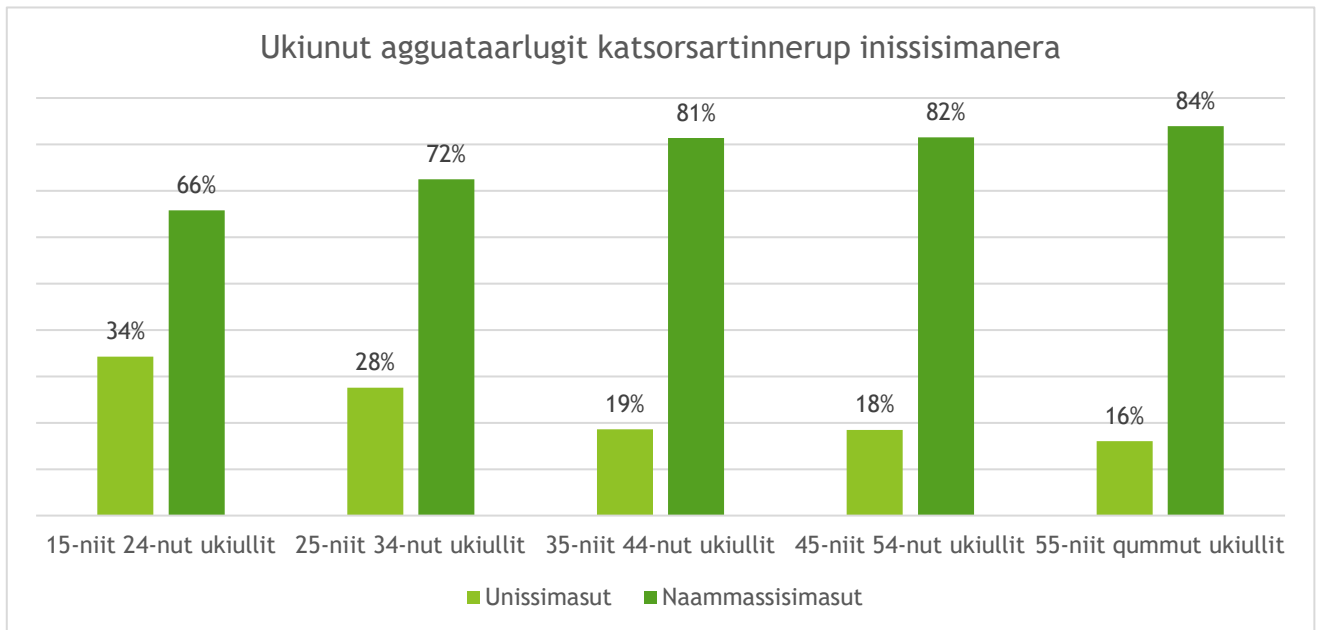
Innuttaasoq katsorsartinnermik sap. akunn. arfinilinni ingerlassimappagit naammassisimasutut nalilernerqarsinnaavoq. Soorlu assiliaasaaqqami 4.4-imi takuneqarsinnaasoq 2018-imi katsorsartissimallutik naammassisimasut 77%-sut, imatut paasillugu minnerpaamik sap. akunn. arfinilinni naammassillugu ingerlassisimasut inuit sisamaangaangata pingasut naammassisarsimapput. Ilaali sumiiffigisami katsorsaariaasiat sap. akunn. tallimanik ingerlanneqartarsimalluni, naammassisutullu nalilerlugu, tassa katsorsaanissamat innuttaasumut tulluarsagaq ingerlanneqartarsimammat. 2017-imiit 2018-mut naammassinnittuni

Assiliaasaraq 4.4 N= 528. Katsorsaanerit ilaat agguarneqarsimapput unitsinneqarnertigut imaluunniit sap. akunn. arfinillit qaangiunnerani naammassinertigut.

takuneqarsinnaavoq amerliartortut, tassami 2017-imi 67% naammassisut 2018-milu 77%-ii naammassillutik.

Assiliaasaaraq 4.5-imi takutippaa ukiukkarlugit inississorneqarsimasuni qanoq annertutigisumik katsorsartinnermi naammassisut imaluunniit unitsiinnarsimagaat. Uanilu takuneqarsinnaavoq ukioqqortusiartorneranni sap. akunn. arfinilinnik katsorsartinnerminnik naammassisartut amerliartornerusut. Angutit imaluunniit arnaanersut katsorsartinnerminnik naammassisartut apeqquataatinneqanngilaq (takutitassaqaanngilaq).

Assiliaasaaraq 4.5 N=528. Katsorsartissimanerup inissisimavia sap. akunnerit arfinillit qaangiunnerani ukiuisigut agguarneqarsimapput apeqquataatillugu ingerlasimanerani unititsisimansoq naammassisima-sorluunniit. 100% inernilunneqartarpoq ukiuatigut

5. Naalagaaffiup aanngajaarniutitik paasissutissiisoqarfia (KN-ASI) 2018

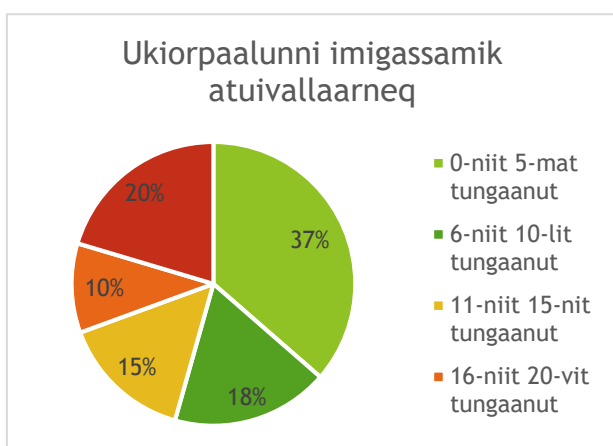
Naalagaaffiup aanngajaarniutitik paasissutissiisoqarfia (KN-ASI) tamanut ammasuuvoq, katsorsaasoqarnermi tunngatillugu Allorfik isumaqatigineqarnerisigut. KN-ASI periarfissiisuuvoq katsorsarneqarsimanerup sivisunerusumik sunniutai iluaqutaanersut malinnaavigissallugit.

2017-imi nalunaarusianut annikitsunnguamik allannguisoqarpoq aamma nalunaarsuineri paasissutissiineri maannakkut kalaallisut qallunaatullu ingerlanneqarsinnaangorpoq. Nalunaarsuineri paasissutissiineri katsorsartinneri aallartinnerani saniatigut aamma katsorsartilluni naammassineratigut, 2017-miit aallartineqarpoq katsorsarneqarnerani inissisimavia naammassilernerani nalunaarutigisalissagaat, aammattaaq ukiup affaa katsorsartereernerup qaangiunnerani katsorsarfigisimasaanut qanoq inissisimavianik nalunaarutigineqartassasoq. Taassumalu kingorna 2018-ip naalernerani katsorsarneqarnerata inissisimavia sap. akunn. 6-llit qaangiunnerani nalunaarutigineqartalenera ikkunneqarpoq. Paasissutissat tamakkiullugit periarfissiipput nalilersussallugu innuttaasup katsorsartereernerata kingorna katsorsartissimanini ingerlatseqqiinnarneraa.

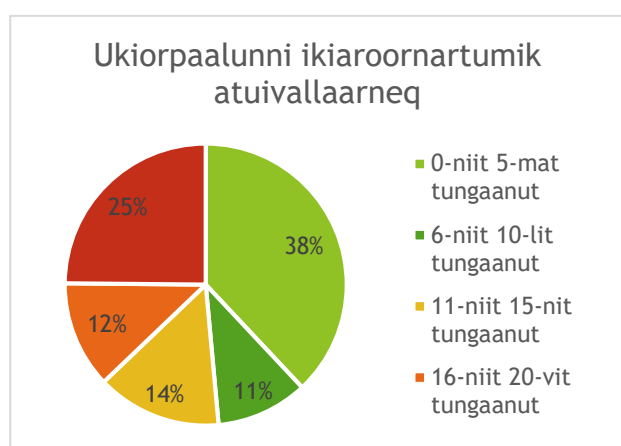
2018-mili Allorfiup nalilersuisartut, Kommuneqarfiit imaluunniit suliffeqarfiit innersuussinissamik piginnaatitaasut Allorfik suleqatigalugu isumaqatigiissusiortartut suleqatiginiarsarilerpai. Kissaatigineqartoq unaamat Katsorsartereernermi kingorna qaammatit pingasut nalunaarsuiffimmut nalunaarutigineqartarnissaat.

2018-imi 482-sit katsorsartittut Naalagaaffiup aanngajaarniutitik paasissutissiisoqarfianit apersoneqarput, 2016-17-milu katillugit 545-rut innuttaasut apersoneqarsimallutik. Apersuineq katsorsartinnerup iluani ingerlanneqarpoq, tassani pisariaqarmat katsorsaasumut attaveqaateqarluarnissaq. Taamaamat nalunaarsukkanik eqqoqqissaartuunissaat apersuinissamut piffissaqarluarnissaq pisariaqarpoq, aammalu sapinngisamik katsorsartittut amerlasuut apeqqarissaarfigineqassasut.

Apersoneqartut tamarmiunngikkaluartut apeqqutit tamakkerlugit suliarineq ajorpaat. Assiliaasaqqani N-ni oqaluttuarpoq apersoneqarsimanersuni qassit apeqqutitik ataasiakkani akisimanersut.

Assiliaasaaraq 5.1 N= 412

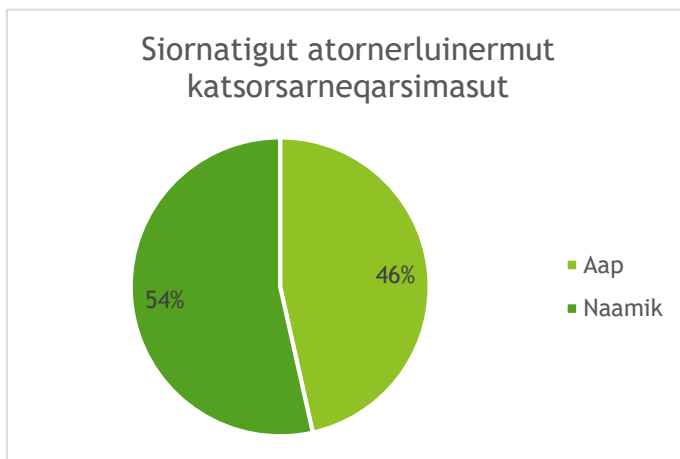

Assiliaasaaraq 5.2 N= 342

Ajornartorsiornerup sivisussusaa aamma katsorsarteqqinnissamut pisariaqartitsisarneq

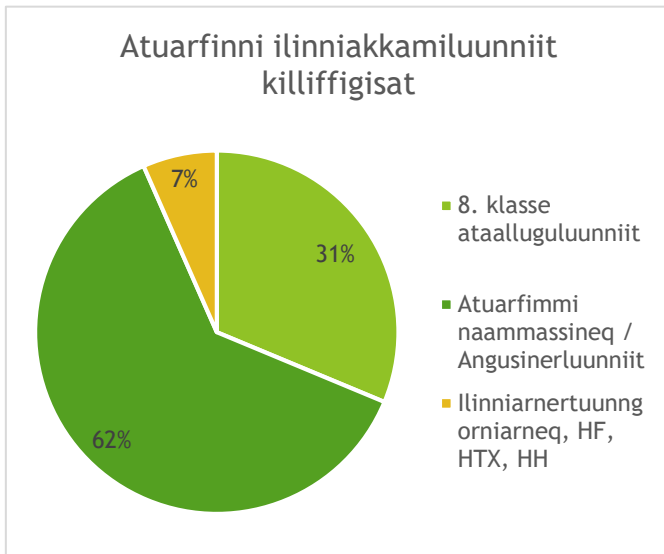
Kissaatigineqarpoq aangajaarniutinut aamma aningaasanoorajunnermut ajornartorsiutip aallartinneraniit sapinngisamik katsorsartinnissamut siusinaarluni aallartittarnissaa. Nalilerneqarnikuvoq amerlanertigut ajornartorsiutip qaangerniarnissaanut ajornannginnerusarnera aammalu atuisuumut timikkut tarnikkullu inuiaqatigiinnullu akulerusimassutsip kingunerluutigisassaraluanik annikinnerulersitsisartoq sivisuumik atuisimanerminngaaniit. Soorlu assiliaasaaqqami 5.1 aamma 5.2 saqqummiunneqarpoq 37 % kisimik imigassamik atuvallaartutut inissisimasut aammali 38% ikiaroonartumik atuisuullutik, ajornartorsiutigileqqaarneranit ukiut tallimat iluata kingornanik katsorartikkiartorsimasunik. Naak illuttut atuisuusut 20-25% ukiuni 20-vini amerlanerusuniluunniit ajornartorsiutigisimagaat. Akeqanngitsumik sumiiffigisamilu katsorsaaneramik neqeroorutiliortoqarnerasigut ilimangineqarpoq piffissap ingerlaleranerani aangajaarniutinik aningaasanoorajunnermillu atugarisat annikilliarternissaat.

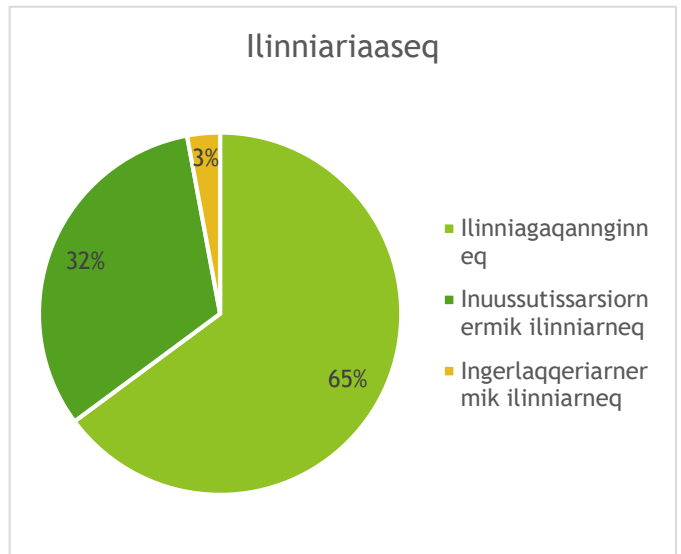
Assiliaasaaq 5.3 N=456. Ilaat nalunaarsimapput siornatigut pinngitsuuisinnaannginnermut katsorsartinnikuusut.

Katsorsartinneq iluaqutaavoq, kisianni innuttaasut imigassamik aangajaarniutinillu ajornartorsiutillit amerlasuut arlaleriarlutik katsorsartinnissartik pisariaqartittarpaat. Katsorsartinnerup sunniutai pinngitsuuisinnaannginnerujussuarmik nappaateqarnermi sanilliunneqarsinnaapput inooriaatsimut tunngasunut, soorlu pujortartarnermut aammalu oqimaappallaarnermik, taamaalilluni katsorsartinnissap uteqqinnissaa pisariaqartarluni. 2018-imi 46% siornatigut katsorsartereernikuungaluarput (assiliaasaaq 5.3).

Meeqqat atuarfiat, ilinniagaqarneq suliffissarsiussisarfillu

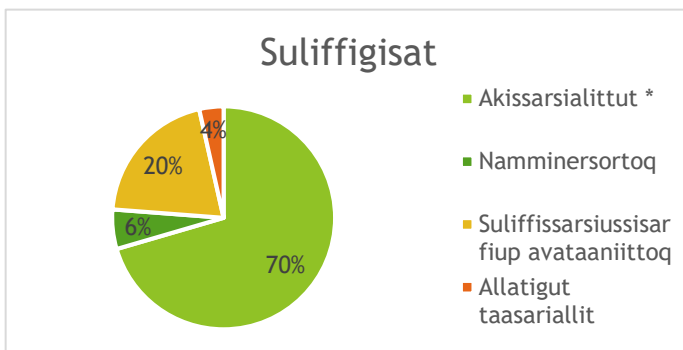

Assiliaasaaraq 5.4 N=454. Katsorsartissimasut akornanni meeqqat atuarfianni naammassinnissimasut.

Assiliaasaaraq 5.5 N= 444. Katsorsartissimasuni Ingerlaqqeriarnermik ilinniagaqarsimallutik naammassissimasut. Inuussutissarsiornermik ilinniagaqarsimasut, soorlu ikiortitut, inulerisutut ikiortitut imaluunniit siviisunerusumik inuussutissarsiornermik ilinniagaqarsimasutut. Ingerlaqqeriarnermik ilinniagaqarnerup bachelor- aamma kandidatitut ilinniagaqarfiupput.

Katsorsartittut amerlanerit meeqqat atuarfianni sivikitsuinnarmik atuarsimasuupput aamma amerlasuut suliffeqanngitsuullutik. Assiliaasaaraq 5.4-imi takuneqarsinnaavoq 93% akissimasut meeqqat atuarfianni naammassissimallutik angusissimallutilluunniit, naak 7 % GU-imi qaffasinnerusumilluunniit ilinniartuullutik. Ilinniartitaanerup tungaasigut 65% ilinniarsimasuunngillat, 32% inuussutissarsiornermik ilinniarsimasuullutik aamma 3% kisimik ingerlaqqeriarnermik ilinniartuusimallutik (assiliaasaaraq 5.5). Siornatigumut sanilliunniassagaanni 2018-imi katsorsartittuusunut ilinniarsimanerat annikinnerusimasoq 2016-imiit sanilliunniassagaanni aamma 2017-milu.

Assiliaasaaraq 5.6 N= 454. Ukiuni kingullerni pingasuusut iluanni katsorsartissimasut akornganni pingaarnepaatut suliffigineqarsimasut.

*atorfeqarpoq/ullup ilaannaa

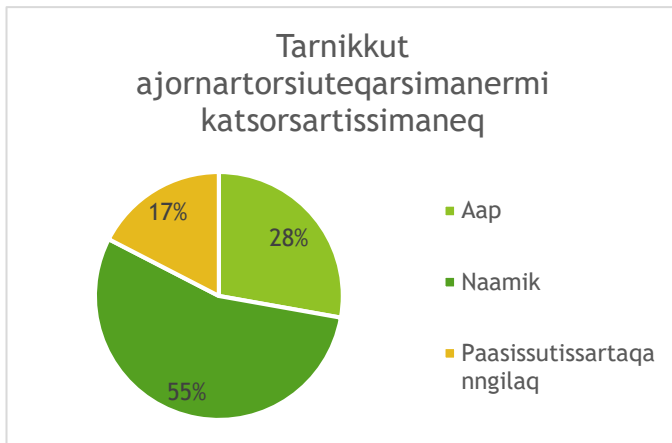
sulisartoq/ilaannikkooriaannarluni sulisartoq

Katillugit 76% suliffeqarfimmut attuumassuteqartuupput, akissarsialittut (70%) imaluunniit namminersorsutut (6%), naak 20% suliffeqarfiup avataaniittuullutik, soorlu angerlarsimaannartuullutik, utoqqalinersiaqarlutik, ilinniartut, suliffeqanngitsut imaluunniit ikiorsiissutsinik pisartagaqartuullutik (assiliaasaaraq 5.6). 70% akissarsiaqarlutik sulisuupput, 53% tamakkiisumik oorisartaqartuullutik, 8% ullup ilaannaanik sulisarlutik, 9%

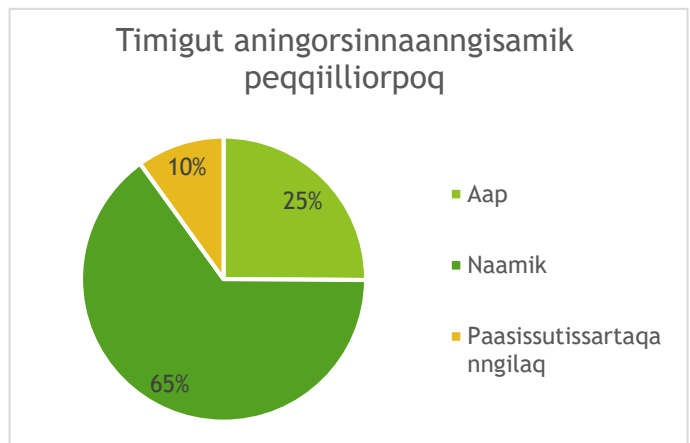
pisariaqartitsinerimmarmik oorisiortuullutik (Takutinneqanngilaq).

Peqqissutsikkut pissutsit

Ilaannikkooriarluni inuk aangajaarniutinik ajornartorsiuteqaleraangat aammattaaq qaavatigut ajornartorsiuteqalersartarpoq. Katsorsartissimasut affaat aningorsinnaanngisamik timimikkut nappaateqalersimasut 25%-pput. Katsorsartissimasullu allat affai tarnimikkut innarleqqasarlutik, unitsitaqqallutik imaluunniit nakorsiartartuullutik, taakkulu 28% (assiliaasaaraq 5.7 aamma 5.8).

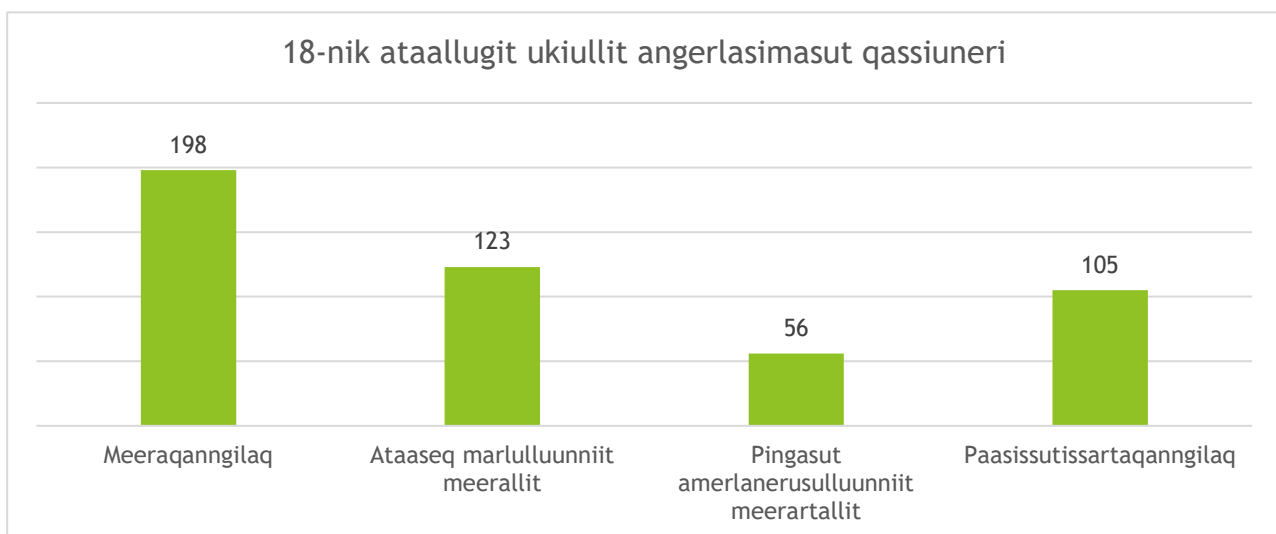
Assiliaasaaraq 5.7 N=482. Katsorsartissimasut ilaat ulluinnarlugu nakorsuiarsimasut imaluunniit tarnimikkut ajornartorsiornertik pillugu unitsinneqarsimasut.

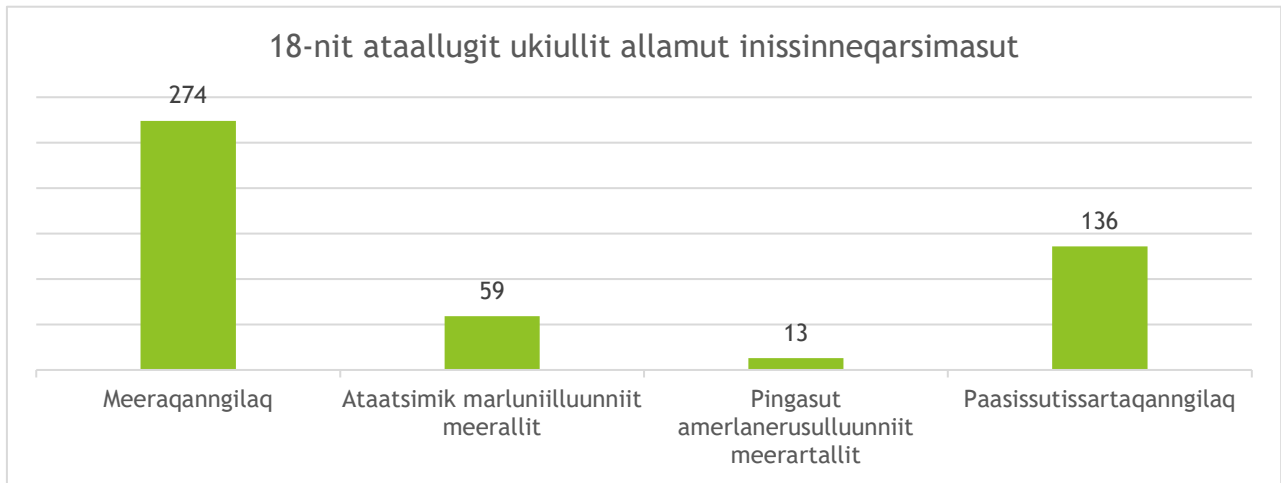
Assiliaasaaraq 5.8 N=482. Katsorsartissimasut ilaat timimikkut aningorsinnaanngisamik peqqissutsimikkullu ajornartorsiutillit.

Katsorsartittut 18 inorlugit ukiulinnik meerallit

Innuttaasut katsorsartittut amerlanerit meerartaqarput 18 inorlugit ukiulinnik. Soorlu assiliaasaaqqami 5.9-imi takutsinneqarpoq katillugit 179 katsorsartittut nalunaarsimapput 482 iluannit ataatsimik arlalinnilluunniit 18 inorlugit ukiulinnik angerlarsimasuuteqartut. Assiliaasaaqqami 5.10-mi takuneqarsinnaavoq 72-sit katsorsartittut nalunaarsimallutik 482 iluannit ataatsimik arlalinnilluunniit 18 inorlugit ukiullit angerlarsimaffiup avataanut inissineqarsimallutik.

Assiliaasaaraq 5.9 N=482. Katsorsartissimasut qassit angerlarsimaffiminni meerartaqarneri.

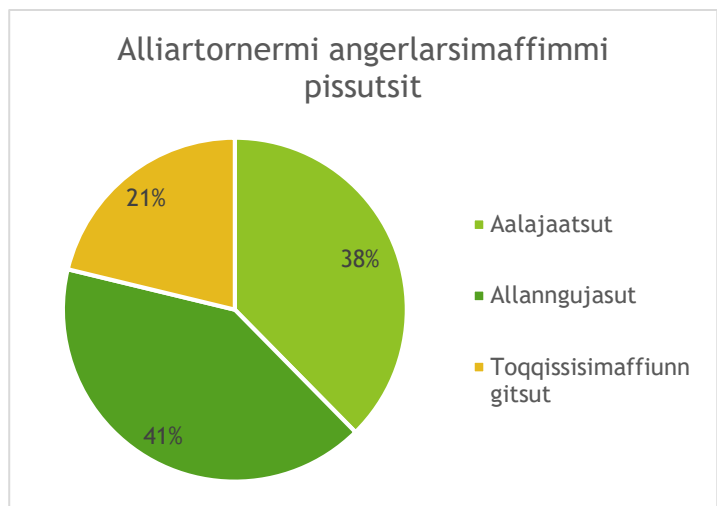
Assiliaasaaraq 5.10 N= 482. Katsorsartissimasut qassit angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarnikuusuunik meerartaqarpat.

Aangajaarniutinik imigassamillu atuiffiusumi angerlarsimaffeqarluni peroriartorneq sumigiinnaanermik pisussanut ulorianaataasarneranut qaffasittarmat, soorlu assersuutigalugu meeqqanut kinguaassiutitsigut atornerluisoqarsinnaaneriniq kinguneqarsinnaaneriniq, meeqqanut inuunrata sivisuumik imaluunniit sinneranut ajornartorsiorfiugilersinnaaneranut, pingaaruteqarpoq kommunenit tamakkua meeqqat annertuumik isiginiarneqalernissaat.

Peroriartorfimmi pissutsit

Aangajaarniutinik imigassamillu eqqartuisoqartillugu eqqaaneqartarpoq "Inooriatsimik kingornussat", ima paasillugu angajoqqaat pissusaat, avatagiisaat ilinniarsimaneranillu pissusaat aamma meeqqallu ileqquinut pissusnaanullu ataqatigiittuusut. Inooriatsimik kingornussat assigiinngitsorpassuarnik peqqutseqarpoq, timip sananeqaataasitigut, ataasiakkaatigut aammalu inuiaqatigiinnilu aallaaveqartunit pilersinneqarsimasut.

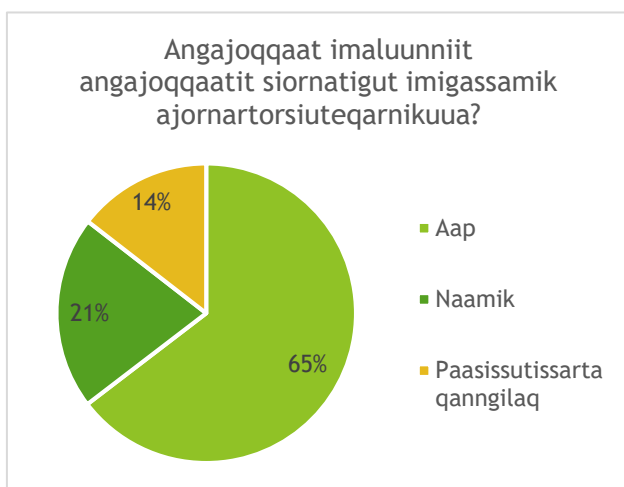
Peroriartorfimmi pissutsit qiviassagutsigit 38% toqqissisimasumik naliliisimapput, naak 41% allanngujasutut aammalu 21% toqqissisimananngitsumik peroriartorsimallutik (assiliaasaaraq 5.11). Katsorsartittut amerlanerit pissutsini toqqissimananngitsuni peroriartorsimapput.

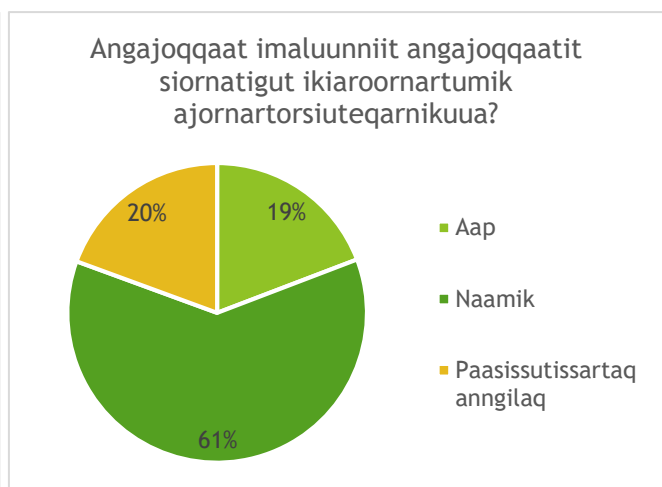
Assiliaasaaraq 5.11 N=311. Apeqqummut nalunaarsuisimasut ilaat "Meeraangallaravit angerlarsimaffissinni pissutsit qanoq innikuuppat?". Katsorsartittup alliartornermini pissutsiniq angerlarsimaffimmini aqqusaarsimasai.

Katsorsartittut naliliineri aangajaarniutunik imigassamilluuniit ajornartorsiutilinnik angajoqqaalik, qatanngutillit aammalu aanakkulik isiginiassangaanni (assiliaasaaraq 5.12-17) ersarissumik takutipppaa aangajaarniutunik imigassamilluuniit ajornartorsiut ilaqutariit iluanni ingerlaqqittartuq.

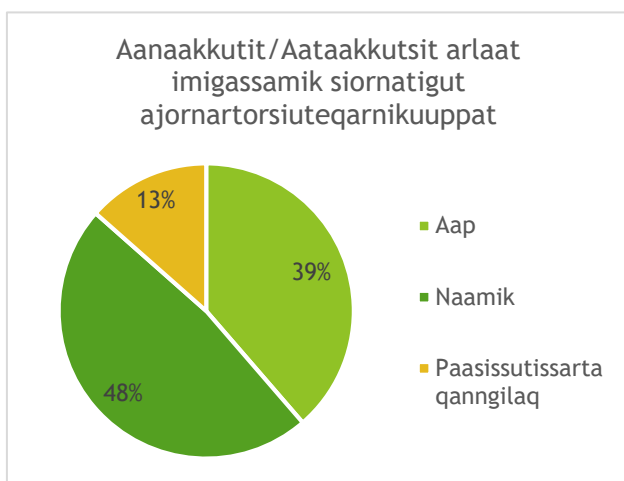
65% nalunaarutigivaat angajoqqaatik minnerpaamik ataatsip imigassamik ajornartorsiuteqartuunera aamma 19% angajoqqaatut ikiaroonartumik ajornartorsiutilinnik. Qatanngutiginni 57% ataaseq arlalilluuniit qatanngutaat aamma Imigassamut katsorsartittuusoq aamma 39% aangajaarniummik ikiaroonartumilluuniit ajornartorsiuteqartut. Anaakkunnut tunngatillugu affai aangajaarniutunik annertuumik ajornartorsiuteqartoqarpoq. Taamaalilluni 39% katsorsartittut ataatsimik imaluunniit arlalinnik anaakkuminik imigassamik ajornartorsiuteqartuupput amma 2% ikiaroonartumik aangajaarniummik ikiaroonartumilluuniit ajornartorsiorlutik.

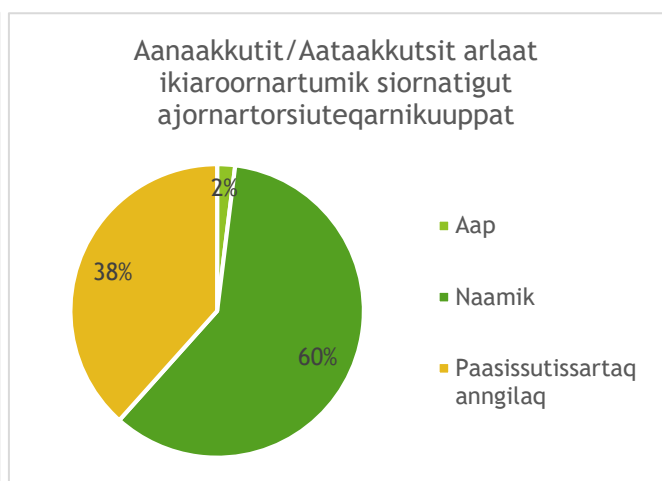
Assiliaasaaraq 5.12 N= 469

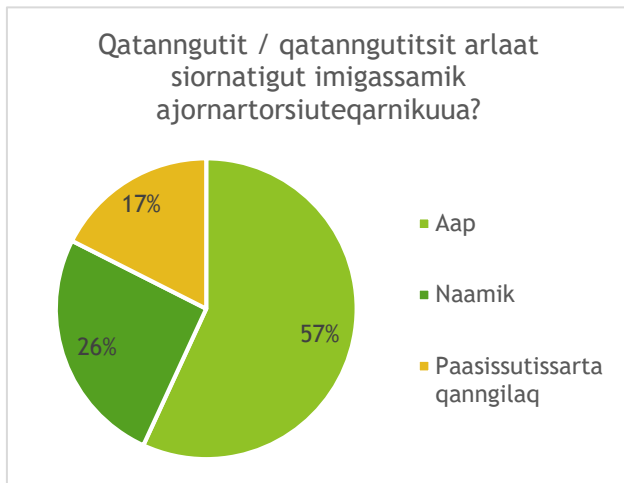
Assiliaasaaraq 5.13 N= 474

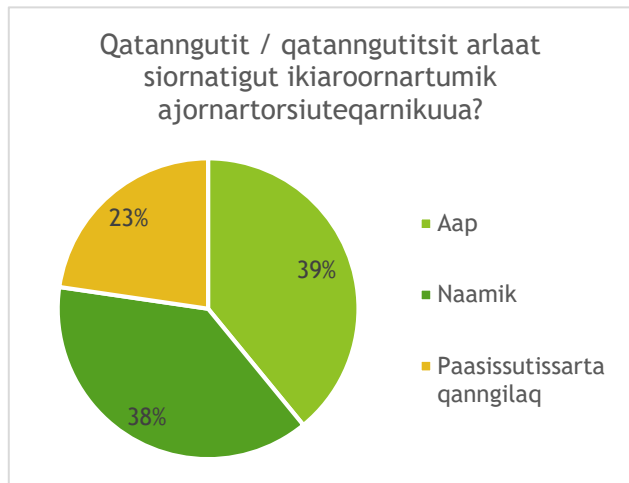
Assiliaasaaraq 5.14 N= 445

Assiliaasaaraq 5.15 N=456

Assiliaasaaraq 5.16 N= 473

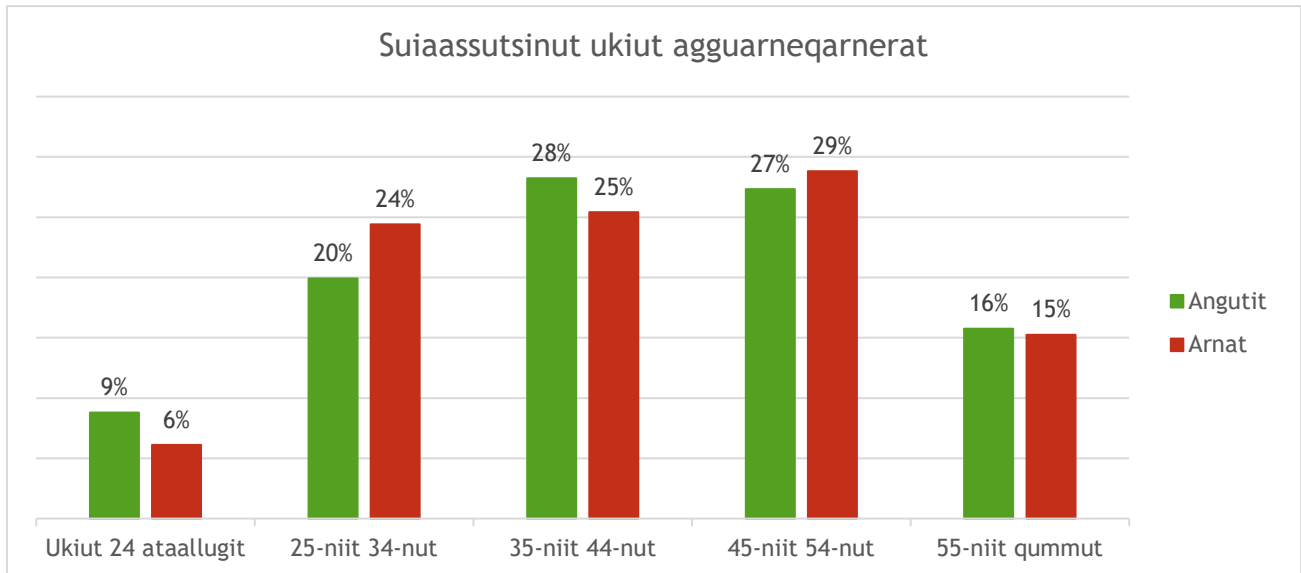

Assiliaasaaraq 5.17 N= 476

“Naameermi” taakkartorneqartut tunuliaqutigivaa amerlanerit aanaakkutsik ilisimasarinnginnamikkit. Taamaammat akisimassappata aanaakkunnut imigassamut / aangajaarniummut ajornartorsiuteqarnermut tunngatillugu naameersimappata, kisiat akiinnarsimallutik aanaakkutik ajornartorsiornersut ilisarisanagit, taava inissinneqartarpoq naameertutut. Tamanna allaaneruvoq 2016 2017-miillu, tassani naluneqartutut nalunaarsorneqarsimammata. Ukiut ingerlasimani taamaammat sanilliunneqarsinnaangillat aanaakkut imigassamik / aangajaarniummillunniit ajornartorsiuteqarnerinut tunngatillugu. Ajornartorsiuteqartuusunut affaanut tunngatillugu aanaakkunni ataatsip imaluunniit arlallit ajornartorsiortut kisitsisai saqqummiussaamiit annertunerusinnaasutut isikkoqarsinnaangaluarput.

6. Ukiumi sammisaq – Suaassutsinut assigiingissutsit

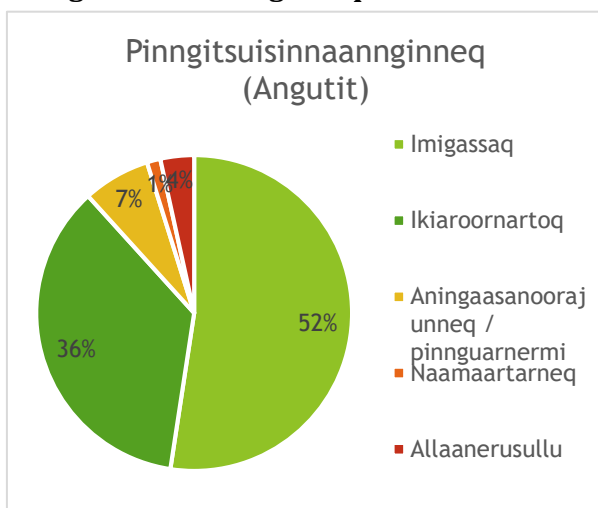
Katsorsartissimasut aamma katsorsartikkusuttullu takuneqarsinnaapput arnaasut oqimaassutsimikkut qaangiisimasut. Taamaammat Allorfiup ukiumi sammisassatut toqqarsimavaa Pinngitsuuisinnaannginnermi suaassutsinut assigiingissusaa.

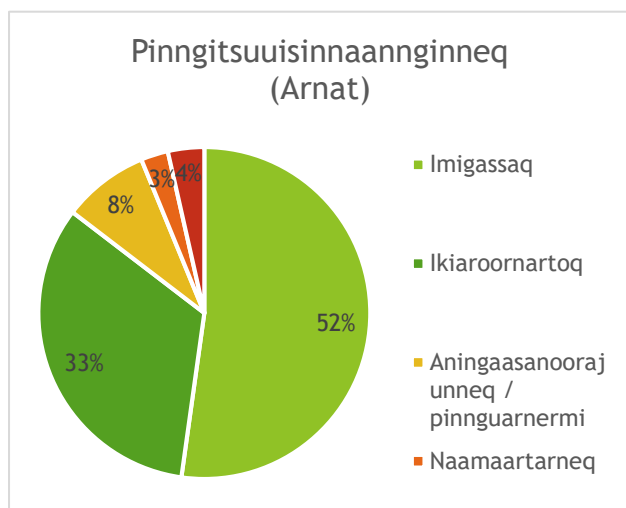
Assiliaasaaraq 6.1 N=511. Katsorsartissimasut suaassusaatigut ukiuatigullu agguarneqarsimasut. 100% atorlugu suaassutsit immikkut katitserneqarput.

Assiliaasaaraq 6.1 takutippa procentit qassiunersut suaassutsini immikkoortinneqarnerini ukiut malillugit. Takuneqarsinnaavoq angutit ukiukinnerullutik katsorsartittartut amerlanerusut arnaningarniit, kisiannili suaassutit akornganni ukiuasigut immikkoortinneqarnerini nikingavallaanngikkaluatut.

Pinngitsuuisinnaannginneq

Assiliaasaaraq 6.2 N=216. Angutit akornganni katsorsartinnissamut qinnuteqartartut pinngitsuuisinnaanngissuserisartagaat annerusoq. (ilaannarisaa)

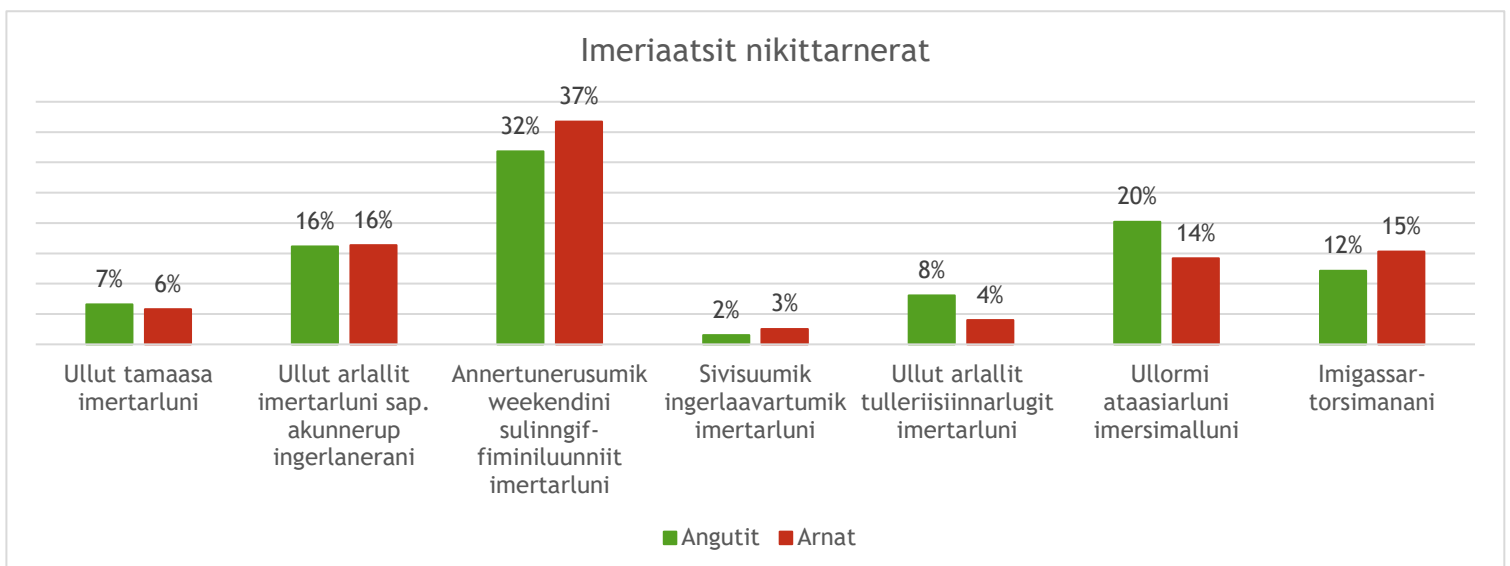

Assiliaasaaraq 6.3 N=295. Arnat akornganni katsorsartinnissamut qinnuteqartartut pinngitsuuisinnaanngissuserisartagaat annerusoq. (ilaannarisaa)

Pinngitsuuisinnaajunnaarnermi immikkoortuusut ilaat katsorsartinnissamut annerusumik qinnuttigineqartartuusooq assigulluinnarpoq angutinit aamma arnanut katsorsartissutigerusuttagaat.

Assiliaasaraq 6.2 aamma 6.3 takutipkaa affaasa qaangerlugu amerlanerusut, suaassutsit marluullutik, annertunerusumik katsorsaassutigerusutaat imigassamik Pinngitsuuisinnaannginneq, naak affaasa annikinnerulaartut angutaasut ikiaroornartumut pinngitsuuisinnaannginnertik katsorsassutigitikkusukkaat. Saniatigulli arnat amerlanerusut angutininngaanniit ujartuisarput qanigisanik/ilaqutariittut katsorsartinnermik. 2018-imi 10% misissoqqissaarlugit innersuunneqarnikuusut arnat ujartuisuupput qanigisariittut katsorsartikkusullutik, killormulli taamaallaat angutini 3%-tiullutik.

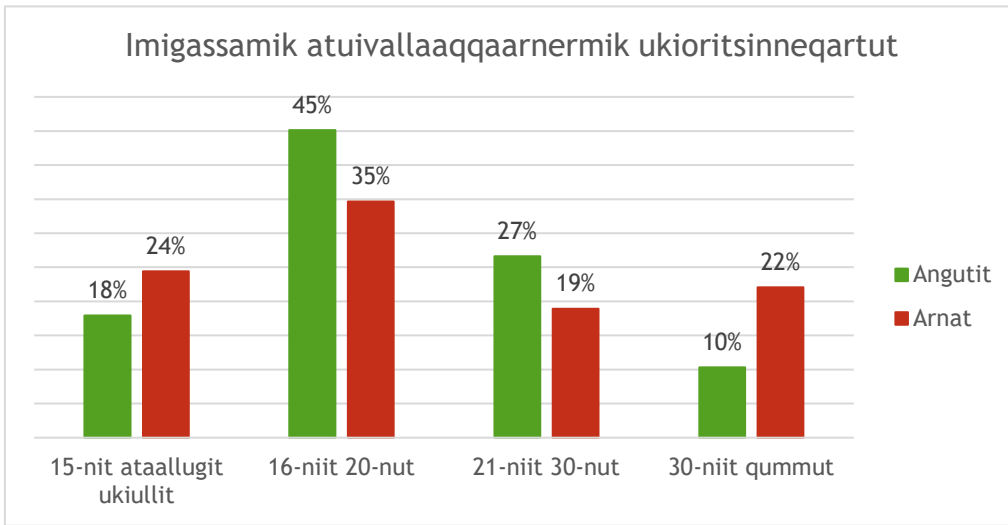
Imeriaatsit nikittarnerat

Assiliaasaraq 6.4 N=473. Katsorsartissimasut akornganni imeriaatsit nikittarnerat suaassusaatigut agguarneqarnikuusut. Suaassutsit immikkut agguarneqarnikuupput 100% atorlugu.

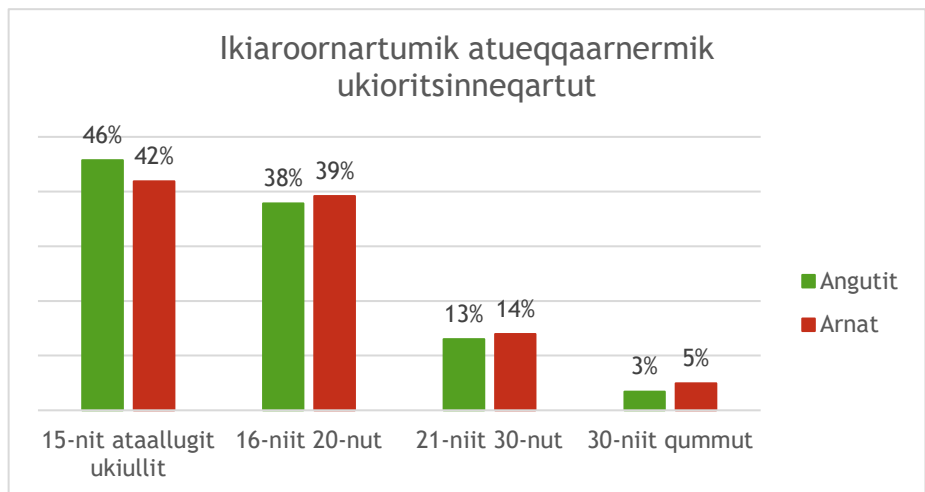
Misileqqaarneraniit

Assiliaasaarialaq 6.5 N=439. Katsorsartittut akornnganni imigassamik atuisaleqqaarnermi misileeqqartarnerit suaassusaatigut agguarneqarnikuusut. Suaassutsit immikkut agguarneqarnikuupput 100% atorlugu.

Imeriaatsini illuttut suaassutsini assigiissuseqartujussuupput. Assiliaasaraq 6.4-imi takuneqarsinnaavoq ullut tamaasa imertarluni imaluunniit ullut tamangajaasaluunniit imertarluni suaassutsini illuttut agguataarneqarnerinut assigiilluinnaraluartut, naak arnat amerlanerusut angutininngarniit weekendini imernerusartut, aammattaaq arnat amerlanerusut angutininngarniit imigassamik najoqqaaneq ajornerartut nalunaarsimapput. Annertunerusumilli nikingassutseqarpallaangillat suaassutsit akornnganni imertariaasaat pillugu.

Agguaqatigiisillugu inuit
 ikiaroorntumik 19-nik
 ukioqarlutik
 misileeqqarsimasarput, naak
 imigassamik atuivallaarnerit
 misigeqqaartaraat 25-niit
 28-vanut ukioqarlutik
 (takutsinneqanngilaq).
 Aanngajaarniummik
 misileqqaarinninnermi
 ukioritsinneqartut
 isigissagaanni, arnat
 amerlanerit imigassamik
 atuivallaarnermik
 siusinaartumik

Assiliaasaaraq 6.6 N=399. katsorsartittut akornnganni ikiaroorntumik atuisaleqqaarnermi misileeqqartarnerit suaassusaatigut agguarneqarnikuusut. Suaassutsit immikkut agguarneqarnikuupput 100% atorlugu.

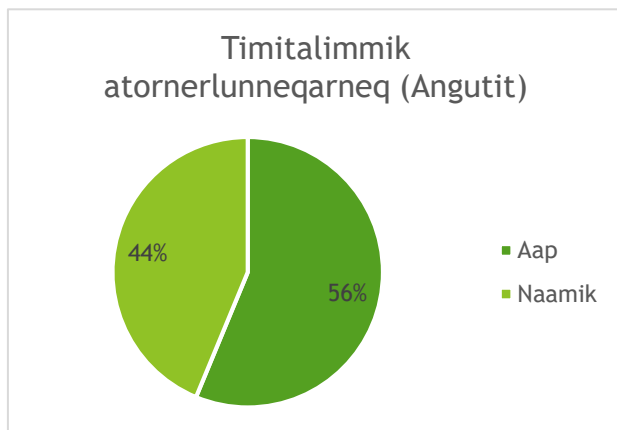
aallartitsinnaassuseqartarput (assiliaasaaraq 6.5). Angutilli amerlanerit siusinaarlutik ikiaroorntumik atuisalersarput (Assiliaasaaraq 6.6). Takusinnaasat malillugit ikiaroorntumik siullermeerluni misiliinnermi ukioqarnerisarsimapput imigassamit atuivallaarnerminngaanniit eqqarsaatiginiaraanni.

Kisitsisit tungaasigut ersarissumik ataqatigiissuseqanngillat suaassutsinut tunngatillugu aamma siullermeertuusutut imigaasartornermik ikiaroorartumilluunniit atuinermi.

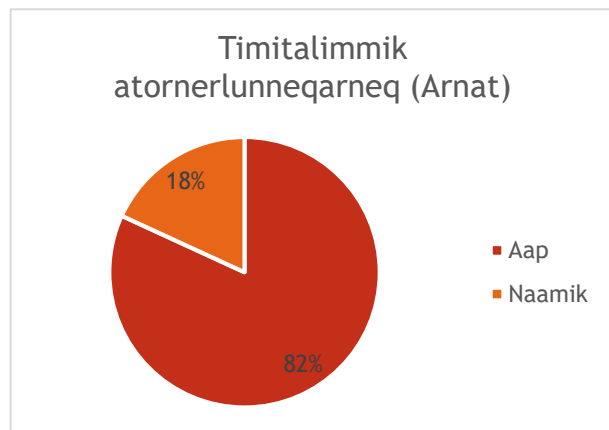
Siusinaarluni misiliinermi ukiorpaalunnik pinngitsuuisinnaangissuseq ingerlanneqartarpoq, arnanut ukiut agguaqatigiisillugit 11-nik ingerlaqqaartarput katsorsartinnissami tungaanut, angutinullu ukiut 15-nit ingerlaqqaartarlutik. Imigassamut ikiaroorartumullu tamanna atuuppoq. Kisitsisilli tamakkununga annertuumik siammarteqqapput.

Katsorsartissimasut akornanni allanik ajornartorsiuteqarneq

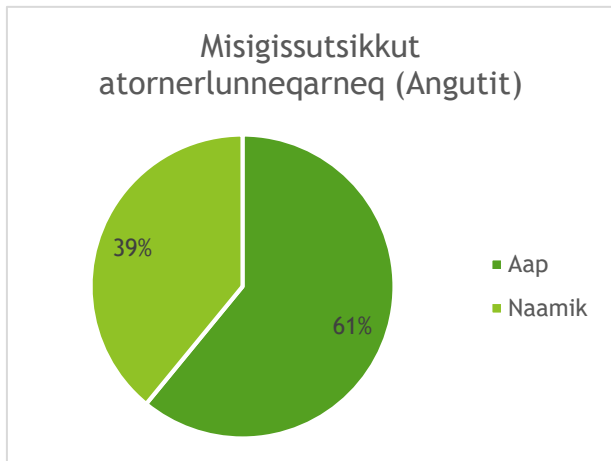
Innuttaasut amerlasuut katsorsartinnissaminnik ujartuisuusut kisimi imigassamik, aanngajaarniutininik aningaasanoorajunnermilluunniit ajornartorsiuteqaannangillat, kisiannili aammattaaq amerlasuut atornerlunneqarnikuupput. Innuttaasut apersorneqarnikuupput inuunermi ingerlanerani timimikkut, tarnikkut kinguaassiutitsigulluunniit atornerlunneqarnikuunersut aamma 80% amerlatigisut apeqqutinik akisimapput. Arnat amerlanerupput angutininnigarniit aqqusaarsimangaat atornerlunneqarneq. Affaasa amerlaneri angutaasut timimikkut atornerlunneqarsimasutut aqqusaagaqarsimapput, naak arnat sisamaangaangata pingasut atornerlunneqartarsimasut (assiliaasaraq 6.7 aamma 6.8). Misigissutitsigut atornerlunneqarnermi angutit tallimaappata pingajuat atornerlunneqartarsimasartoq, naak arnat tallimaappata pingajuat misigissutitsigut atornerlunneqartarsimasartoq (assiliaasaraq 6.9 aamma 6.10). Annertuumik suaassutsit akornganni nikingassutaasoq takuneqarsinnaavoq kinguaassiutitsigut atornerlunneqartarnertigut. Angutit tallimaappata marluk kinguaassiutitsigut atornerlunneqartarsimapput, naak arnani sisamaappata pingajuat kinguaassiutitsigut atornerlunneqartarsimapput (assiliaasaraq 6.11 aamma 6.12).

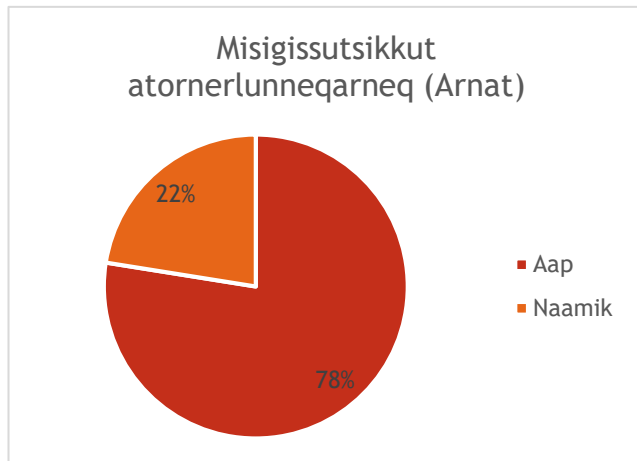
Assiliaasaraq 6.7 N=192. Angutit Katsorsartissimasut ilaat timimikkut atornerlunneqarnikuupput.

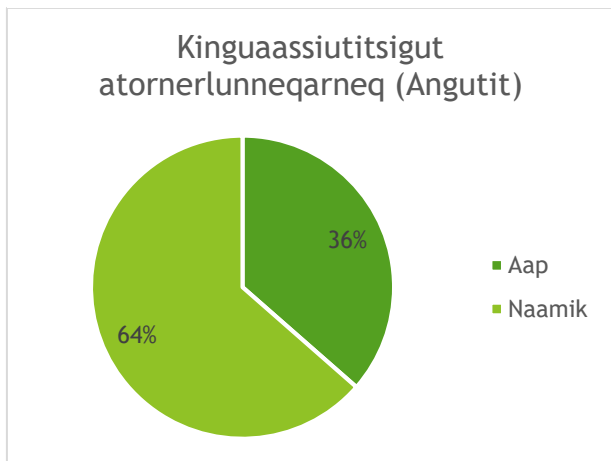
Assiliaasaraq 6.8 N=258. Arnat katsorsartissimasut ilaat timimikkut atornerlunneqarnikuupput.

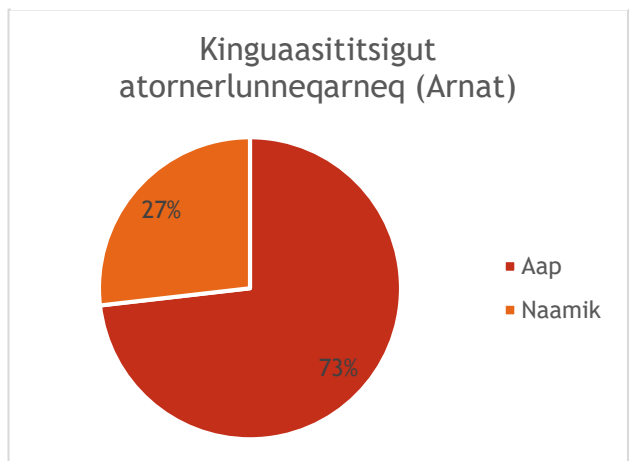
Assiliaasaaraq 6.9 N=192. Angutit katsorsartissimasut ilaat misigissutitsigut atornerlunneqarnikuupput.

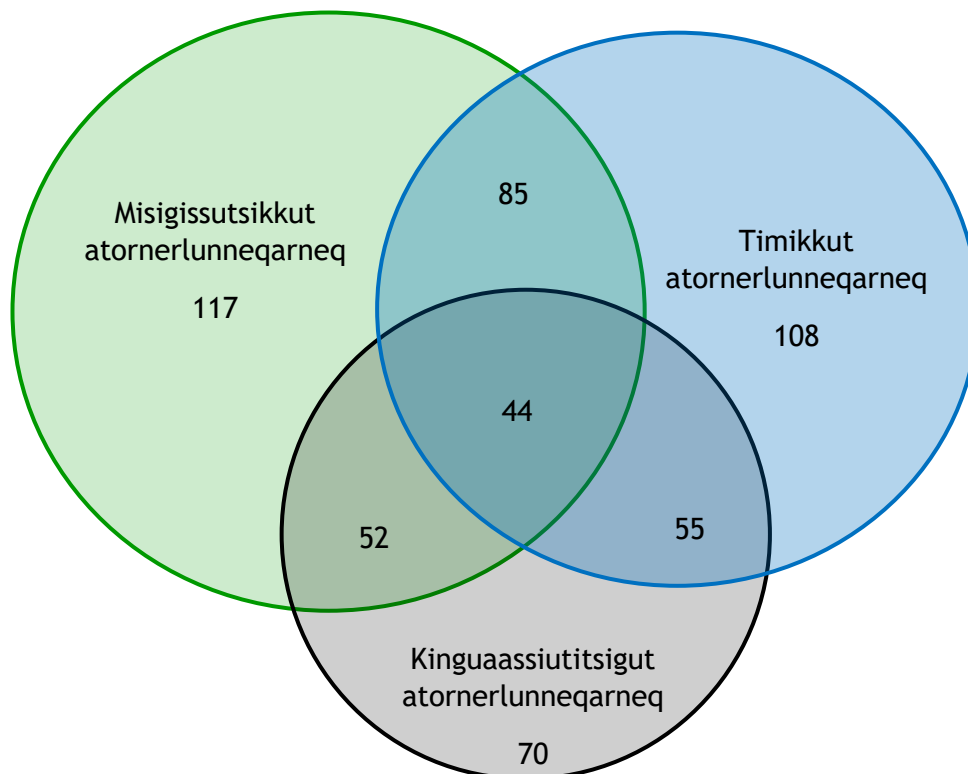
Assiliaasaaraq 6.10 N= 259. Arnat katsorsartissimasut ilaat misigissutitsigut atornerlunneqarnikuupput.

Assiliaasaaraq 6.11 N=192. Angutit katsorsartissimasut ilaat kinguaasiutitsigut atornerlunneqarnikuupput.

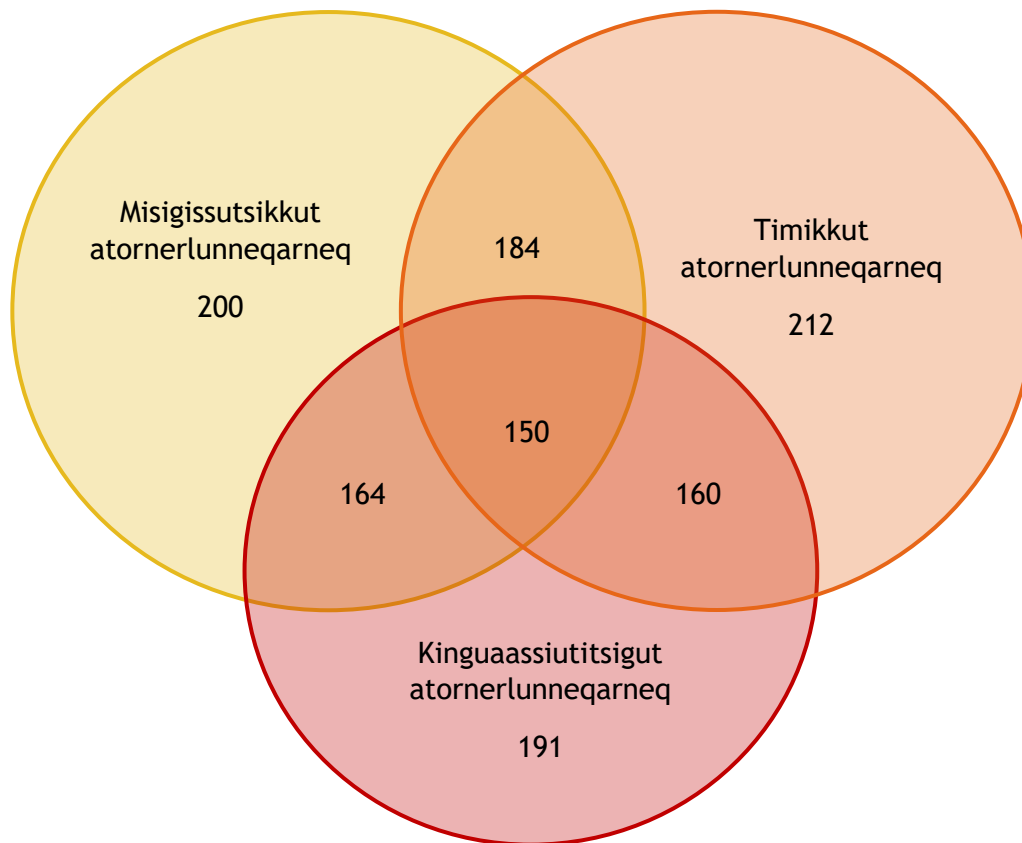

Assiliaasaaraq 6.12 N= Arnat katsorsartissimasut ilaat kinguaassiutitsigut atornerlunneqarnikuupput.

Assiliaasaaraq 6.13 N= 192. Angutit atornerloriaatsinik assigiinngitsunik arlalinnik aqquasaagaqarsimallutik nalunaaruteqarput. 192-nut katitsernera apuutinnigilaq, immersuinermi arlaleriaqqittarsimmammata.

Assiliaasaaraq imak atuarneqassaaq: katillugit angutit 117-nit misigissutitsigut atornerlunneqarsimapput, 108 angutit timimikkut atornerlunneqarsimapput aamma 70-sit kinguaasititsigut atornerlunneqarsimallutik. 117-nit aamma 108-nit misigissutsikkut timimikkullu atornerlunneqarsimasut iluanni 85-sit nalunaarsimapput misigissutitsigut timikkullu illuttut atornerlunneqarsimasut. 108-nit aamma 70-sit timimikkut aamma kinguaasiutitsigut atornerlunneqarsimasut iluanni 55-sit nalunaarsimapput timimikkut kinguaasiutitsigullu illuttut atornerlunneqarsimasut. 70-sit aamma 117-nit kinguaasiutitsigut misigissutitsigullu atornerlunneqarsimasut iluanni 52-sit nalunaarsimapput kinguaasiutitsigut misigissutitsigullu illuttut atornerlunneqarsimasut. Angutini tamakkiunnerani nalunaarput 44-rut tamarmik assigiinngitsut atornerloriaatsit pingasut aqquasaarsimagaat, procentinngorlugu ima annertussusilerlugu angutini 23 %.

Assiliaasaaraq 6.14 N= 257. Arnat atornerloriaatsinik assigiinngitsunik arlalinnik aqquusaagaqarsimallutik nalunaaruteqarput. 257-nut katitsernera apuutinngilaq, immersuinermi arlaleriaqqittarsimmamata.

Assiliaasaaraq ima atuarneqassaaq: katillugit arnat 200 misigissutitsigut atornerlunneqarsimapput, 212-lit arnat timimikkut atornerlunneqarsimapput aamma arnat 191-sit kinguaassiutitsigut atornerlunneqarsimallutik. 200-nit aamma 212-nit misigissutitsigut timimikkullu atornerlunneqarsimasut iluanni 184-sit arnat nalunaarsimapput misigissutitsigut timimikkullu illuttut atornerlunneqarsimasut. 212-nit aamma 191-nit arnat timimikkut kinguaassiutitsigullu atornerlunneqarsimasut iluanni 160-sit arnat nalunaarsimapput timimikkut kinguaassiutitsigullu illuttut atornerlunneqarsimasut. 191-sit aamma 200-rut kinguaassiutitsigut misigissutitsigullu atornerlunneqarsimasut iluanni 164-sit arnat nalunaarsimapput kinguaassiutitsigut misigissutitsigullu illuttut atornerlunneqarsimasut. Arnani tamakkiunnerani nalunaarput 150-sit tamarmik assigiinngitsut atornerloriaatsit pingasut aqquusaarsimagaat, procentinngorlugu ima annertussusilerlugu arnani 58%.

Innuttaasut katsorsartissimasut suaassusaata assigiinngissusaanik takutippaa immikkoortorta qarfinni ukiutigut, pinngitsuuisinnannginneranut, imigassamik ikiaroorartumilluunniit misileeqqaarnermit aammattaarlu imeriaatsit nikittarnerisigu annikitsunnguamik assigiinngissuseqalaartut. Uanili apeqqutitut atornerlunneqarnermut tunngatillugu takuneqarsinnaapput annerpaartaat arnaasut angutininngarniit, atornerloriaatsit assigiinngitsut pingasunut aqquusaangaqarsimasut. Tamanna katsorsaasunut pingaaruteqartorjuuvoq, tassami katsorsartittup suut pingaarnertut ajornartorsiuutiginerunerai saniatigut eqqaassanngikkaanni aanngajaarniutit imaluunniit aningaasanoorajunneq.

7. 2019-mi Allorfiup ataani suliassat pilersaarutaasut

2019-imi Allorfiup pingaarnertut suliassaasa annersaat aangajaarniutini aningaasanoormiluu ukuupput:

- Meeqqanut inuusuttuaqqanullu pinaveersaatitsinermik katsorsaaniarnermillu pilersaarummik ilanngussisoqarnissaa
- Pinaveersaatitsinermik marlunnik oqaaseqarluni meeqqat angajullerit atuarfianni aammalu allani ilinniarfinni neqeroorusiorfigissallugit
- Misissueqqissaarluni innersuussisarnerit nalunaarusiortarnerinik, katsorsaannermi nalunaarusianik paasisimasaqarfianik, aammalu KN-ASI pitsanngorsassallugit.
- Attaviattut aammalu aangajaarniutitut katsorsaasutut ilinniartitsinermik ingerlateqqiinnarlugit.
- Katsorsaariatsit MasterClass-it ingerlanneqartarlutik innuttaasunut pinartutigit aqquasaagaqarsimasunut tunngatillugu.
- Ullunut pingasunut minnerpaamik attaviattut kalaallisut qallunaatullu ilinniartinneqartarlutik.
- Oqaloqatigiinnermik kajumilersitsisoq attaveqatigiilluartarnikkullu katsorsartinnermi ulloq unnuarlu inuusuttuaqqat angerlarsimaffiannut neqeroorusiortarluni.
- Akiitsoqarnermut siunnersuisoqarfik annertunerusumik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiorfigalugu.

2019-mut suliassat ingerlaqqittussat:

- Innuttaasunut paasissutissiinissamut ingerlateqqillugu neqeroorutaasut innuttaasunut siammarterlugit aamma imminut akilersinnaasutut aningaasatigit, inuiaqatigiinnut, tarnikkut, timikkut aammalu imminermut iluaqutigisinnaavaa.
- Innuttaasunut paasissutissiisarnerup ingerlatiinnarnissaa, innuttaasunut katsorsartinnissamut neqeroorummik, katsorsartinnermillu aningaasatigit, inuiaqatigiinnut, qallikkut, ilukkullu iluaqutaassusianik paasisimasaqarnerulernissaa anguniarlugu.
- Nunatta aningaasaateqarfiini aningaasaqarnermut siunnersuisartut, aningaasanoorajunnermik ajornartorsiorlutik katsorsartittut pillugit suleqatiginerisa ingerlatsiinnarnissaa aammalu aningaaseriviup innuttaasunut katsorsartittunut aningaasatigit siunnersuisarnera aningaasanoormik ajornartorsiummut tunngatillugu.
- Imigassamut ajornartorsiutilinnut nakorsaat nutaaq atorluarnerulernissaa
- Peqqinnissaqarfimmiit nakorsiartartut ilaat kingunerlutitsisutut aqquasaagallit katsorsarniarnissaanut tigusalernissaat.
- Allorfinni pujortarunnaartitsinissamik neqeroortalerneq

Ilanngussaq 1. Allorfimmi takorluukkat, anguniakkat naleqartitallu

Takorluukkat

Inuiaqatigiinni innuttaasut aanngajaarniutininik aningaasanoorajunnermillu pinngitsuuisinnaannginnermik ajornartorsiuteqanngitsut, aammalu angajoqqaat piginnaassuseqarlutik isumagisinnaagaat meeqqamik pisariaqartitaanik pingaartitsillutik.

Anguniakkat

Kalaallit Nunaanni aanngajaarniutininut ajornartorsiutininut sumiginnaanermillu suliaqarnermi toqqamaviusuunissaq, soorlu nutaaliormik sullarissutikkullu suliffeqarfittut suleqatigisassanullu isaassisuusoq kiisalu atuisutsigut pillugit inerniliinissamik tamakkiisumik qulakkeerumallugu.

- Sullarissutsimi una pivarpugut, suliffeqarfiup uppersarsarluakkamik aanngajaarniutininut aningaasanoorajunnermillu katsorsariaatsip piffinni tamatigut innuttaasut ataasiakkaat pisariaqartitaat malillugit qulakkeertassagaa.
- Nutaaliormik una pivarpugut, suliffeqarfippugut ineriatorpoq ilutigalugu innuttaasut atuisuusullu pisariaqartitaat maillugit. Pikkoriffigut pitsanngorsartuarpagut.
- Inerniliinissamik tamakkiisumik una pivarpugut, suliffeqarfik tamanut suleqatigisassanut isaassisuusoq isumannaarniarlugu atuisoq neqeroorummik tunineqartarnissaanut inuunera kissaatigisamisulli angusinnaanngortissallugu.

Naleqatitat

Peqqissuseq ima isigaarput timikkut, tarnikkut aammalu inuiaqatigiissusermillu issusermik inuulluataarnermik nalimassallaqqissuussuseqarneq aamma pitsaasumik inuunerulernissamut sakkussaasoq. Aanngajaarniutininik aningaasanoorajunnermik ajornartorsiorneq isiginiarneqarpoq nappaatitut aamma ajornartorsiutivittut katitsigaasoq, soorlu kingornuttakkatigut avatagiisitigullu.

Katsorsartinnissamut neqeroorut

- Katsorsartinnissamik neqeroorutaateqarpugut nunanit assigiinngitsut akornngannituulli pitsaassuseqarsinnaassuseqartartumik. Tamanna ilinniakkatigut ilinniartitsiuarnerisigut sulisullu pikkorissartuarnisigut qulakkeerneqartarpugut.

Allat suleqatigalugit:

- Suleqatigisatta tamarmiullutik sullarissuseqartutut, tatiginartutut, eqquutillutitsilluartartutut, nutaaliortutut aamma takorluuisinnaalluartutullu isigisarpaatigut – aamma sulisusut taamak misigisarput, taassumunnga isumaqataallutik.

Atuisuusunut tunngatillugu:

- Atuisut katsorsariaasigut tatigivaat aamma aanngajaarniutininik aningaasanoornermillu ajornartorsiutaannut ikiorserluarniarsaripagut.
- Atuisugut uagutsinnit naapinneqarlualutik aammalu tikilluaqqusaallutik misigisarput.

- Atuisutta nalunngilaat sapinngisamik ingerlaarnerannik malinnaaviginiartarigut, soorunalimi killissarititaasut iluanni.
- Atuisugut isiginiartarpagut allatuulli inuttut, pisariaqartitaat assigiinngissuseqartutut – aamma pisariaqartitaat aallaavigalugit ikiorserniartarlutigit.

Suliffeqarfittut:

- Aqutsisoqarfik ersarissuuvoq, ataqqinnittoq, suliffeqarfimmullu sulisuminullu eqqorluaqqissaartumik takutitsisuulluni.

Sulisuusut napinneqarlutik aammalu inertornissaminnut inissaqarlutartutut misigisimallutik.